

มรดกธรรม

พุทธทาสภิกขุ

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

และ

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

พุทธทาสภิกขุ

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

และ

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

พุทธทาสภิกขุ

จัดพิมพ์โดย

กองทุนศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์
กองทุนห้องสมุดศาลาจำปัดน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
กองทุนเสถียรธรรม เสถียรธรรมสถาน

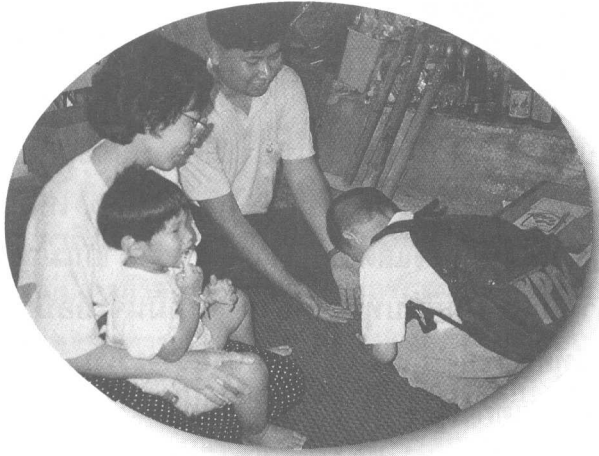

ท่านผู้ใดเห็นคุณค่าของหนังสือนี้
ประสงค์จะช่วยเผยแพร่เป็นธรรมทาน
ติดต่อโดยตรงได้ที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์
อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐ โทร.๕๘๓-๕๒๕๓, ๕๘๔-๓๐๗๕

อาสาสมัครจัดทำต้นฉบับคอมพิวเตอร์ : อรัญญา เชนยพาณิชย์
พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กันยายน ๒๕๕๒ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
แม่พิมพ์ โดย สุนทรฟิล์ม โทร.๘๐๓-๒๒๕๘
พิมพ์ที่ : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง จำกัด โทร.๕๘๓-๙๐๐๑, ๕๘๔-๒๒๕๑

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

บุตรภักถุ

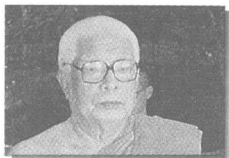
ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ แห่งภาควิสาขบูชา เป็นครั้งที่ ๑๐ ในวันนี้ อาตมาก็จะได้กล่าวถึง สิ่งสำคัญที่พากันมองข้าม ต่อไปตามเดิม ; เฉพาะในวันนี้จะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า พ่อแม่สมบูรณ์แบบ.

โลกยังขาดพ่อแม่สมบูรณ์แบบ.

นี้หมายถึง พ่อแม่ที่สมบูรณ์แบบ ยังเป็นสิ่งที่เราพากันมองข้าม ว่าเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับความอยู่รอดของมนุษย์

* ธรรมบรรยายประจำวันเสาร์ ภาควิสาขบูชา ๒๕๒๒ ชุด "สิ่งที่พากันมองข้าม"
ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม ไชยา - ๑๖ มิถุนายน ๒๕๒๒

พ่อแม่สมบุรณ์แบบ

คือเป็นสิ่งสำคัญ ในการที่มนุษย์จะมีความปลอดภัย มีความเป็นอยู่ประกอบไปด้วยสันติภาพ หรือสันติสุข. เหมือนทุกๆ เรื่องที่แล้มาแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้าเราพากันมองข้ามสิ่งเหล่านี้แล้ว มันก็ดับทุกข์ได้ยาก หรือมันจะก่อปัญหาแห่งความทุกข์ให้เกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด หรือว่าจะริเริ่มก่อปัญหาขึ้นมา ก็แล้วแต่กรณี.

การที่มนุษย์เราในโลกนี้ ไม่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ก็มีเหตุปัจจัยหลายอย่าง แต่อย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมาก ก็คือ ยังขาดพ่อแม่สมบุรณ์แบบ คือขาดบิฑามารดาที่ถูกต้องตามแบบแห่งพระธรรม หรือถูกต้องตามหลักของพระธรรม.

ข้อนี้จะต้องพูดกันเสียก่อนว่า ไม่ใช่ว่าอาตมาจะโทษใคร หรือจะให้ชวนกันถือว่า เป็นความผิดของใคร แต่มันเป็นสิ่งที่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่ในโลกในเวลานี้ ที่ว่า โลกขาดบิฑามารดาที่สมบุรณ์แบบ เหตุปัจจัยที่ทำให้โลกเราขาดบิฑามารดาที่สมบุรณ์แบบนั้น ก็มีอยู่มากเหมือนกัน มีเหตุปัจจัยหลายๆ อย่าง : อย่างว่า สิ่งต่างๆ มันเป็นมาในลักษณะที่ซับซ้อนยุ่งเหยิงมากขึ้น หรือว่า การอบรมสั่งสอนในชั้นพื้นฐานนั้นไม่พอ.

เช่นว่า การศึกษาไม่พอที่จะทำให้มนุษย์รู้ว่า ตัวเองเกิดมาทำไม ? ควรจะได้อะไร ? โดยวิธีใด ? อย่างนี้มันก็ไม่พอ, มันไม่มี, คนเหล่านั้นเป็นบิฑามารดาขึ้นมา ก็ไม่อาจ

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

จะสอนให้ลูกเด็ก ๆ รู้ว่า เกิดมาทำไม ? ควรจะได้อะไร ? และโดยวิธีใด ? ดังนี้ เป็นต้น, เพราะการศึกษามันไม่พอ.

การศึกษาไม่พอ นี้ก็ไม่รู้จะไปโทษใครอีกเหมือนกัน, เพราะว่าไม่มีใครอาจจะรับผิดชอบได้, เพราะว่าสิ่งทั้งหลาย มันก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย บ้านเมืองของเรา, บุคคลของเรา, ก็เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย; ไม่มีใครที่จะควบคุมบังคับไว้ได้ มันจึงไม่มีความสมบูรณ์แบบ. เราจึงมีการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์แบบ, มีการทำงานการกระทำไม่สมบูรณ์แบบ, กระทั่งมีครอบครัว มีบิดามารดา คนแก่คนชรา ล้วนแต่ไม่สมบูรณ์แบบ; มันขาดตกบกพร่องอย่างนั้นอย่างนี้ไปตามเรื่อง โลกมนุษย์มันก็เป็นอย่างนี้.

ปัญหาต่าง ๆ มีขึ้นเพราะขาดความเชื่อฟัง.

ที่นี้อาตมาก็มองเห็นไปในทางที่ว่า ถ้าเรามีบิดามารดาสมบูรณ์แบบ ปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น. เราควรจะได้พิจารณากันดูให้ดี ถึงสิ่งที่เรียกว่า บิดามารดาสมบูรณ์แบบ แม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่จะทำเอาได้เดี๋ยวนี้ หรือจะหวังได้โดยง่ายก็ตาม; เราก็ควรจะนึกถึง และเอามาพิจารณากันดู ให้เป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง.

ถ้าบิดามารดาสมบูรณ์แบบ ลูกเด็ก ๆ ก็จะเป็นมนุษย์ที่เริ่มจะสมบูรณ์แบบมาแต่เล็ก, แล้วก็สมบูรณ์แบบได้ ในที่สุดมนุษย์ก็ไม่มีปัญหา.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

เดี๋ยวนี้มนุษย์มีแต่ปัญหา พุศกันไม่รู้เรื่อง สอนกันไม่ได้ จนกระทั่งว่า ยุคนี้ไม่มีบิดามารดา ที่บุตรจะเชื่อฟัง, ไม่มีครูบาอาจารย์ ที่ศิษย์จะเชื่อฟัง กระทั่งว่าไม่มีรัฐบาล ที่ประชาชนรักใคร่ยินดีร่วมมือด้วยอย่างเต็มที่ อย่างนี้เป็นต้น.

บิดามารดาเป็นได้ ๒ ความหมาย

คือทางกายและวิญญาณ.

คำว่า พ่อแม่ หรือ บิดามารดา นี้ ขอให้ทำความเข้าใจกันให้ถึงที่สุด ว่ามีอยู่ ๒ ความหมายคือ บิดามารดาในทางกาย ที่ให้กำเนิดมาในทางกาย, แล้วก็ บิดามารดาในทางจิตทางวิญญาณ ที่ให้เกิดความรู้ แสงสว่างอันถูกต้อง ทางจิตทางวิญญาณขึ้นมา ซึ่งกลายเป็นการเกิดอีกครั้งหนึ่ง คือเกิดโดยธรรมะ, เกิดโดยแสงสว่างของพระธรรม.

ท่านลองสังเกตดูให้ดีว่า คนเรานั้นจะมีการเกิด ๒ หนอย่างนี้เสมอไป : เกิดมาจากบิดามารดาก็เสร็จไปแล้ว, ทุกคนก็เกิดเสร็จแล้ว; แต่ที่นี้การที่จะเกิดโดยทางจิตใจเป็นมนุษย์ที่ดี ที่ถูกต้อง ตามความหมายแห่งการเป็นมนุษย์นั้น บางคนยังไม่ได้เกิดด้วยซ้ำไป, บางคนก็เกิดผิดๆ ไปเป็นมนุษย์ที่เลว คือไม่ใช่มนุษย์เสียก็มี. การเกิดครั้งที่ ๒ นี้ จะเรียกว่า การเกิดในทางวิญญาณ. เมื่อการเกิดมี ๒ ชนิด อย่างนี้ บิดามารดาก็ต้องมี ๒ ชนิดไปด้วยกัน คือบิดามารดาในทางกาย และบิดามารดาในทางวิญญาณ.

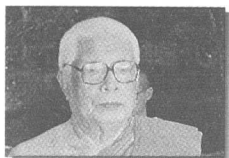
พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

บิดามารดาทางร่างกาย ก็รู้กันอยู่แล้ว ไม่ต้องอธิบายใครเป็นลูกของพ่อแม่คนไหน ก็มีพ่อแม่ที่เป็นบิดามารดา; ส่วน การเกิดทางวิญญาณนี้มองเห็นยาก ไม่รู้ว่าเกิดเมื่อไร, เกิดโดยใคร; เพราะเป็นเรื่องทางจิตใจ ไม่เห็นตัว ต้องสังเกตเอาเองว่า เรามีแสงสว่างอันถูกต้องเกิดขึ้นในใจ สำหรับความเป็นมนุษย์ของเรา นี้ เมื่อไร โดยใคร ที่ไหน ก็ขอให้ลองคิดดู.

พระพุทธเจ้า

ทรงเป็นบิดาทงวิญญาณด้วย.

ที่นี้ยังมี การเกิดอย่างพิริวรีตอง เช่นว่า มา บวชพระ บวชเณร นี้ก็ถือว่าเกิดเหมือนกัน, เกิดอีกแบบหนึ่ง; อาจจะไม่ใช่เกิดทางวิญญาณก็ได้ เพราะว่า บวชกันอย่างหลับหูหลับตา ตามขนบธรรมเนียมประเพณี มันก็เป็นการเกิดอีกชนิดหนึ่ง เกิดมาเป็นภิกษุสามเณรสักว่าโดยลักษณะ โดยวรรณะภายนอก. อันนี้ก็แล้วแต่ว่า การบวชของคนนั้นเป็นอย่างไร; ถ้าเป็นเรื่องบวชตามธรรมเนียม มันก็เป็นเรื่องภายนอก ก็สงเคราะห์ไว้ เหมือนกับว่าการเกิดทางกายก็ยังมีได้, ทางรูปร่างภายนอก. แต่ถ้าว่าเขาได้เป็นพระเป็นเณรที่แท้จริง สมตามความหมายของการบรรพชาแล้ว ก็เรียกว่า เกิดในทางวิญญาณก็ได้; ก็มีพระพุทธเจ้าเป็นบิดาให้เกิดในทางวิญญาณ. ในบรรดาการเกิดทางวิญญาณกันนี้ เราจะต้องถือว่า พระพุทธองค์เป็นบิดาในชั้นสูงสุด.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

มีคำกล่าวที่เข้าใจยากได้ยืนยันว่าเป็นพุทธภาษิตด้วยเหมือนกันว่า พระสารีบุตรเป็นผู้ให้เกิด พระโมคคัลลานะเป็นผู้เลี้ยง. นี้อาตมาก็ยังเข้าใจไม่ได้เหมือนกัน; แต่ สันนิษฐานว่า การที่ให้เกิดวิชาความรู้ แสงสว่าง ในหมู่สงฆ์นี้ เป็นหน้าที่ของพระสารีบุตร; ส่วนการควบคุมให้ปลอดภัยนี้เป็นหน้าที่ของพระโมคคัลลานะ. ท่านจึงตรัสว่า พระสารีบุตรเป็นผู้ให้เกิด, พระโมคคัลลานะเป็นผู้เลี้ยง ก็หมายความว่าทำความปลอดภัย ทั้งทางภายในและทั้งทางภายนอกอยู่นั่นเอง แม้ว่าจะเป็นเรื่องในทางวิญญาน.

ลักษณะของบิดามารดาฝ่ายกาย.

เอาละ, ทีนี้มา พูดกันให้ละเอียด หรือพิสดารสักหน่อยในเรื่อง การเกิด ที่มีพ่อแม่สมบูรณ์แบบ

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ สำหรับจะมีการเกิดกันในทางร่างกายอย่างที่เกิด ๆ กันอยู่ทั่ว ๆ ไปนี้แหละ; เราพิจารณากันดูให้ดีกว่า ถ้าพ่อแม่สมบูรณ์แบบดีแล้ว จะเกิดลูกดีได้อย่างไร? แม้ในทางร่างกายทางธรรมดาสามัญนี้ ในทางร่างกายนี้ ก็ยังต้องแยกออกเป็นตอน ๆ ได้หลายตอน ได้แก่ :-

ข้อแรกที่สุด ก็จะต้องหมายถึง กรรมพันธุ์ที่ดี คือผู้ที่เป็นบิดามารดานั้นเป็นมนุษย์ที่ดี ไม่วิปริตทางกาย ทางจิต ทางระบบประสาท ไม่ใช่บ้า ๆ บอ ๆ หรือไม่มีอะไรที่บกพร่องนั่นแหละ. เป็นบิดามารดาที่เป็นกรรมพันธุ์ดีมาหลายชั่วคนแล้ว

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

เราจะหาได้ไหม ? มันจะเผชิญมาตรงกันได้เลยไหมว่ามีทั้งพ่อและแม่ที่มีกรรมพันธุ์ดี ปรกติถึงที่สุด.

ที่นี้ การตั้งครรภ ในบิดามารดาที่ดีโดยกรรมพันธุ์ นี้ ลูกก็ต้องมีกรรมพันธุ์ที่ดี มาแต่ในท้อง พ่อแม่ดี หมายความว่าเหมือนนามยดี ลูกก็จะมีอนามยดีมาตั้งแต่ในท้อง; เพราะ**ว่า บิดามารดาที่ดี เอาใจใส่ตัวเองดี, เอาใจใส่ลูกในครรภ์ดี; ลูกในครรภ์ก็เหมือนนามยดีมาแต่ในท้อง, ออกมาไม่มีอะไรวิปริต. นี้เรียกว่ามีจิตดี หรือพืชพันธุ์แห่งจิตใจดีอาศัยอยู่ในกรรมพันธุ์ที่ดี ในร่างกายที่ดี ของบิดามารดา, เป็นทารก ตั้งครรภขึ้นมา จนกว่าจะคลอด เป็นเด็กในครรภ์ที่ดี เพราะบิดามารดาดี.**

ที่นี้ก็มาถึงขั้นที่เรียกว่าคลอด ก็**มีการคลอดดี**ก็ต้องไม่มีความผิดพลาดอะไรๆ เกี่ยวกับการคลอดของเด็กนั้น ; เด็กนั้นก็คลอดออกมาดี ไม่ใช่ว่าจะมีอุบัติเหตุ หรือเชื้อโรค หรืออะไรติดมา จนเป็นเด็กที่พิการ หรือว่าคลอดกันอย่างโง่เขลา ทำให้เกิดการพิกลพิการ นี้ถ้าพ่อแม่ดี ก็**มีการคลอดดี.**

ที่นี้การคลอดดีแล้ว ก็ **มีการอบรมดี** ตั้งแต่หน้าที่ที่เกิดมา : ประคบประหงมลูกในทางที่ถูกต้อง เด็กก็เป็นลูกทารกที่ดี ที่เจริญขึ้นมาดี, นี้เรียกว่าเกิดมาแล้วก็เลี้ยงดีอบรมดี ไปทุกสิ่งทุกอย่าง ในทางร่างกายของทารกนั้นก็สมบูรณ์ดี. เขาก็เหมือนนามยดี เป็นทารกที่เหมือนนามยดี; หมายความว่า มีร่างกายที่ดี สำหรับจะเป็นพื้นฐานสำหรับจิตใจที่ดีต่อไปข้างหน้า.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

เด็กทารก ได้รับการอบรมดี ก็มีมรรยาทดี. คำว่า มรรยาทนี้หมายถึงการประพฤติกระทำทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะต้อง ทำกันวันหนึ่งๆ : การพูด การจา การยืน เดิน นั่ง นอน การ กินอาหาร การถ่ายอุจจาระ บั๊สสาวะ อะไรก็ตาม แม้แต่ว่าจะ แต่งเนื้อแต่งตัว ก็ดีโดยมรรยาทไปเสียทั้งนั้น แล้วก็ศึกษาเล่า เรียนดี เด็กก็มีความรู้ดี ให้การศึกษาตลอดไป.

นี่หมายความว่า พ่อแม่ที่สมบูรณ์แบบ ต้องจัดให้ลูก มีการศึกษาดี เป็นเหตุให้มีสมรรถภาพดี คือมีความสามารถ มีคุณสมบัติ มีสมรรถนะที่ดี.

ที่นี้พ่อแม่ก็ ดูแลให้ลูกมีสังคมดี อย่าให้ไปคบพวก อัมธพาล. ข้อนี้คงจะยากมาก ที่จะกวัดขั้นเด็กๆ ให้สังคมกัน แต่ในคนที่ดี; แต่ก็เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ที่สมบูรณ์ แบบจะต้องรู้จักกระทำให้ลูกมีสังคมดีนี้เรียกว่า เป็นเด็กที่มีความรู้ดี มีความประพฤติดี มีการคบหาสมาคมดี มีคนรัก ใคร่อยู่ทั่วๆ ไป ก็เสร็จไปตอนหนึ่ง.

ที่นี้พ่อแม่ก็ จัดให้มีคูครองที่ดี. ตามธรรมเนียมโบราณ นั้น เป็นหน้าที่ของบิดามารดาโดยตรง ที่จะทำให้ลูกได้มีคู ครองที่ดี; แต่เด็กเดี๋ยวนี้เขาแหวกแนว เขาไม่อยากจะให้บิดา มารดามาเกี่ยวข้อง เด็กได้รับการศึกษามาผิดๆ คือได้รับการ ศึกษาชนิดแบบสุนัขหางด้วน มา ก็อยากจะเลือกคูครองของ ตนเอง ไม่ให้บิดามารดาเข้ามาเกี่ยวข้อง.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

มันก็ คงยาก อยู่สักหน่อย ที่บิดามารดาสมัยนี้จะจัดให้ลูกมีคูครองที่ดี แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังปรากฏว่ามีคนทำได้อยู่มากเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าเขาจะยอมแพ้ไปเสียทั้งหมด; ยังมีบิดามารดาที่สามารถจัดการในเรื่องนี้ได้เป็นที่น่าพอใจ คือไม่ให้ลูกแหวกแนวนั้นทำอะไรแหวกแนวได้. ช่วยดูช่วยแลกันไปทุกอย่างทุกทาง ให้ลูกมีคูครองที่ดี.

คำว่า ดี นี้ ไม่ได้หมายความว่าสวย หรือ รวย หรืออะไร ไปเสียทั้งนั้น; แต่ให้ดีสำหรับจะเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง, เป็นมนุษย์ที่ไม่มีปัญหา.

ครั้งมีคูครองดี บิดามารดาก็ให้ทรัพย์สินสมบัติเป็นการลงทุนตามที่จะให้ได้เป็นอย่างดี; นี้เรียกว่าลงทุนให้ดี. ทรัพย์สินสมบัติอะไรที่ควรจะมี ก็มอบให้ได้อย่างดีอย่างฉลาด อย่างที่จะเอาไปทำเสียหายไม่ได้.

แล้วต่อไปจากนั้น ก็ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ลูกหลานมีเหย้ามีเรือนไปแล้ว บิดามารดาก็ยังเป็นที่ปรึกษาที่ดีเพราะลูกคลอดออกมาจากบิดามารดา บิดามารดา รู้จักดี รู้เรื่องดี ก็ควรจะเป็นที่ปรึกษาได้ดี. ดังนั้น ลูกที่ดีก็ยังเชื่อฟังบิดามารดา จนกระทั่งว่าออกเรือนไปแล้วนี้ บิดามารดาก็มีโอกาสเป็นที่ปรึกษาที่ดีเรื่อยๆ ไปจนตลอดชีวิต. แม้บิดามารดาจะแก่ชรา เป็นปู่ เป็นตา เป็นย่า เป็นยาย ไปแล้ว ก็ยังเป็นทีเคารพนับถือเชื่อฟังของลูกเด็กๆ อยู่ เป็นที่ปรึกษาที่ดี.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ทำไมคนแก่ห่อหมเหล่านี้ จึง เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้ ? ก็เพราะว่าเขาเคยเป็นบิดามารดาที่ดี มาตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีมา โดยกรรมพันธุ์ หลายชั่วอายุคนแล้ว. ฉะนั้นจึงมีความรู้ถูกต้อง ไม่มีทางที่จะผิดพลาด, แม้ว่าจะไม่ได้เล่าเรียนมากเหมือนสมัยลูกเด็กๆ แต่เขาก็มีความรู้อย่างอื่นซึ่งจำเป็นกว่านั้น.

เด็กๆ เรียนมาแต่เรื่องทำมาหากิน, เรื่องเฉลียวฉลาดในการทำมาหากิน, แต่ไม่มีความรู้ผิดชอบชั่วดี ควรไม่ควรต่ำสูงอย่างไรมันก็ไม่รู้. ฉะนั้นคนแก่รู้, คนแก่นี้รู้มาก เพราะว่ายู่มานาน นั้นเอง; ความที่มีอายุมากมีอายุนานนั้นแหละ ก็เป็นผู้ที่สามารถจะเป็นที่ปรึกษา ของคนที่ยังมีอายุน้อย.

ฉะนั้น เด็กๆ จึงเคารพต่อบิดามารดา ปู่ย่าตายาย; แล้วก็ไม่มีทางที่จะผิดพลาด, ไม่มีทางที่จะต้องมานั่งเซ็ดหน้าตา หรือไปฆ่าตัวตาย ไปกระโดดน้ำตาย ไปกินยาตาย เหมือนเด็กสมัยนี้โดยมาก.

นี่เรียกว่า บิดามารดา หรือพ่อแม่สมบูรณ์แบบ ให้กำเนิดทางกายมาอย่างดี ถูกต้อง สมบูรณ์แบบ คือว่า มันถูกต้องไปทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีอะไรที่ผิดพลาดในทางฝ่ายที่เรียกว่าฝ่ายกาย เป็นสายกันมา. บิดามารดามี กรรมพันธุ์ดี มาหลายชั่วคนแล้ว ตั้งครรภ์ดี เด็กมีอนามัยดี มาแต่ในท้อง มีจิตใจสมประกอบ คลอดออกมาดี ปลอดภัย เลี้ยงดูดี อบรมดี มี

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

อนามัยดี มีมรรยาทดี มีความรู้ดี มีความสามารถดี มีการสังคมดี มีคู่ครองดี ได้รับการลงทุนให้เป็นอย่างดี มีที่ปรึกษาไปจนตลอดชีวิต.

นี่เรียกว่า พ่อแม่สมบูรณ์แบบ สำคัญหรือไม่สำคัญ ? ท่านทั้งหลายลองคิดดู, จำเป็นหรือไม่จำเป็นท่านทั้งหลายลองคิดดู ? และถ้าไปเกิดมองข้ามสิ่งนี้เสียมันจะเป็นอย่างไร ? มันโง่หรือฉลาด ที่ไปมองข้ามสิ่งนี้เสียว่าเราจะต้องมีบิดามารดาที่สมบูรณ์แบบ แม้ในทางฝ่ายร่างกาย.

ลักษณะของ

บิดามารดาฝ่ายวิญญาณ.

เฮ้อ, ที่นี้ก็มาถึง บิดามารดาฝ่ายวิญญาณ. การเกิดทางวิญญาณได้กล่าวมาแล้วว่า เป็นการเกิดแห่งจิตใจ คือจิตใจที่มันเหมือนกับหุบอยู่นั้นมันบานออกมา จิตใจที่มีตมมอยู่ มีความสว่างไสวขึ้น. การเกิดทางวิญญาณนี้ ; ผู้ที่ช่วยให้มีความเกิดทางวิญญาณนี้ ก็จะเป็นบิดามารดาเอง ก็ได้, เป็นพระเจ้าพระสงฆ์ ก็ได้.

บิดามารดาให้กำเนิดทางกาย มาที่หนึ่งแล้ว เสร็จไปตอนหนึ่งแล้ว; แต่ถ้าสามารถจะให้การเกิดทางวิญญาณได้ก็ยิ่งดี ได้แก่บิดามารดา ที่ได้ศึกษาพระธรรมหรือหลักพระศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ที่ดีที่งาม ทุกสิ่งทุกอย่าง; เป็นผู้รู้เป็นผู้แตกฉาน ในเรื่องอย่างนี้, แล้วบิดามารดา นี้ ยัง

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

สามารถจะให้กำเนิดในทางวิญญาณ อีกทีหนึ่งด้วย หรือว่าจะให้มาพร้อมๆ กัน คู่กันมากับการอบรม ให้เจริญก้าวหน้าในทางฝ่ายร่างกาย

เห็นได้ง่ายๆ ว่า บิดามารดาเลี้ยงลูกมา ให้เจริญทางร่างกาย แล้วก็อบรมมา ให้เจริญในทางจิตใจ; อย่างนี้เราเรียกว่า บิดามารดานั้นได้ช่วยให้เด็กนั้นเจริญขึ้นมา ทั้งทางฝ่ายร่างกาย และฝ่ายวิญญาณ ก็เป็นพ่อแม่ทั้งทางฝ่ายร่างกาย และฝ่ายวิญญาณ.

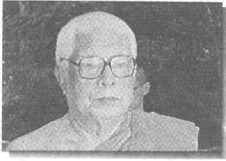
ใน ฝ่ายวิญญาณ นี้ เราจะเล็งถึงการที่ท่านสามารถชักนำให้มีศีลธรรมดี น้อย่างหนึ่ง ชักนำให้มีหลักพระธรรมดี และถูกต้อง น้อย่างหนึ่ง.

หลักสูตร

แบ่งเป็นชั้นรรรรมดาและโลกุตระ:

ขอแบ่งพระธรรมออกเป็น ๒ ตอน : ในตอนศีลธรรมคือหลักสูตรพื้นฐาน ทั่วไป น้อย่างหนึ่ง, หลักพระธรรมชั้นสูง คือเรื่องอันเกี่ยวกับโลกุตระ เหนือโลกหรือสิ่งสูงสุดของมนุษย์ นี้ตอนหนึ่ง.

เรื่องที่ดีๆ สำหรับไปตามโลก เป็นไปตามวิสัยโลก นี้เราเรียกว่า ศีลธรรม ต้องทำให้ดีเหมือนกัน. ทีนี้เรื่องที่ ทำให้จิตใจอยู่เหนือโลก เหนือวิสัยโลก เหนือความบีบคั้นของโลก เหนือปัญหาต่างๆ ในโลก น้อย่างนี้เรียกว่า โลกุตระ.

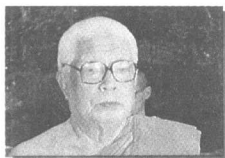
พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

เรื่องธรรมด้ายิ่งขึ้นไปอีกว่า สามิตาย ภรรยาตาย เขาก็มานั่งร้องไห้อยู่ เพราะไม่สามารถจะทำอะไรให้ดีกว่านั้นได้; แม่ลูกตายอย่างนี้ ก็อยากจะตายด้วยอย่างนี้ เพราะว่ายัง มีความรู้สึกในระดับโลก.

ถ้ามีความรู้ที่เหนือโลก ก็ไม่ต้องมานั่งเป็นทุกข์อยู่ เพราะสิ่งเหล่านี้. จะมีอะไรได้ จะมีอะไรเสีย มีอะไรเป็น มีอะไรตาย มีอะไรขาดทุน มีอะไรได้กำไร มีอะไรแพ้ มีอะไรชนะ เขาก็ไม่เห็นว่าเป็นผลขาดอะไร เป็นของธรรมดาไปทั้งนั้น.

เพราะว่าเขา มีหลักที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ บทที่ว่า มันอย่างนั้นเอง. มันอย่างนั้นเอง ที่เรียกว่า ตถตา แปลว่า มันอย่างนั้นเอง. มันเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมดาอย่างนั้นเอง เรียกว่า ธรรมนิยามตา หรือที่ละเอียด ก็เป็นอิทัปปัจจยตา-มันมีเหตุปัจจัยของมันอย่างนั้น, มันก็เป็นอย่างนั้น. มองดูเห็นอยู่อย่างนี้ ก็ไม่มีความทุกข์ร้อนอะไร; แต่พร้อมกันนั้นก็ไม่มีความโง่ไปยินดี หลงใหล หัวเราะรำเริง คือปกติอยู่ได้.

คนธรรมดา เมื่อได้ทำอะไรก็กระโดดโลดเต้น, เมื่อขาดทุนก็นั่งร้องไห้อยู่; แต่คนที่ มีความรู้พระธรรมอันสูงสุดแล้ว ไม่เป็นอย่างนั้น. ได้ทำอะไรก็ว่าอย่างนั้นเอง; จะทำต่อไปก็ทำให้มันดี ทำเสียใหม่ให้ถูกต้อง มันก็ไม่ขาดทุน. นี้เรียกว่า ไม่มีอะไรที่มาทำให้จิตใจหวั่นไหวแปรปรวนยินดียินร้าย และไม่

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

มีความทุกข์เพราะสิ่งใดในโลก. นี่การเกิดในทางวิญญูณนั้น มันไปไม่ได้ไกลอย่างนี้.

การเกิดทางร่างกาย มันก็หยุดอยู่เพียงแค่นี้ได้เป็นคน: เป็นคนดีเท่านั้นเอง คนที่ สมมตักันว่าดี; อย่างนี้เรียกว่าดี ยิ่งสวย ยิ่งรวย ยิ่งอะไรด้วย ก็ยินดีแล้วมันก็ดีได้เพียงเท่านั้น; ยังจะต้องหัวเราะ ยังจะต้องร้องไห้ สลับกันไปตามความเปลี่ยนแปลงในโลก. เกิดในทางฝ่ายกายมันได้เพียงเท่านั้น,

ที่นี้ เกิดทางฝ่ายจิต มันไปไกลกว่านั้น คือ จิตมัน สูงขึ้นไป ๆ จนเป็นจิตที่ไม่รู้จักทุกข์. ทุกข์ไม่เป็น. ทุกข์ไม่ได้ อีกต่อไป. การเกิดทางวิญญูณมันคืออย่างนี้.

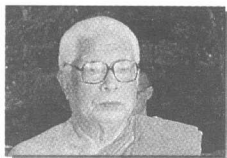
พระพุทธเจ้าทรงเป็นบิดาทรงวิญญูณ จนถึงขั้นสุด.

พระพุทธเจ้าทรงเป็นบิดา ให้มีการเกิดทางวิญญูณ หรือว่าสืบพันธุ์ ใช้คำหยาบคายสักหน่อย; ขอภัยว่า สืบพันธุ์ ต่อๆ กันมา โดยพระสาวก; ให้มีการเกิดทางวิญญูณ อย่าง ถูกต้องกันเรื่อย ๆ ไป. ให้โลกนี้มันเป็นโลกของมนุษย์ที่สมชื่อ คือ มนุษย์ แปลว่า ผู้มีจิตใจสูง.

เกิดทางกายแล้ว

ให้ดำเกิดทางวิญญูณด้วย.

ขอให้คนในโลกนี้ เป็นมนุษย์ โดยความมีจิตใจสูง อยู่เหนือกิเลส อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์กันต่อๆ ไปเถิด. อย่าให้การ

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

เกิดแบบนี้มันสูญหายไปเสีย ให้มันคงอยู่ตลอดไป.

ส่วนการเกิด เกิดทางร่างกายนั้น เป็นเพียงพื้นฐานสำหรับให้ตั้งอยู่เพื่อการเกิดทางวิญญาณ; ฉะนั้นเมื่อมีการเกิดทางร่างกายมาอย่างดีแล้ว ก็ให้ตั้งอยู่สำหรับเป็นพื้นฐานสำหรับการเกิดในทางวิญญาณอีกต่อไป.

ขอให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ มองเห็นอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งอย่างนี้ ว่าเรามีการเกิดมาโดยทางร่างกายแล้วเสร็จไปแล้ว เสร็จอยู่แล้ว ก็ขอให้ได้มีการเกิดในทางวิญญาณ ทางจิตใจต่อไปอีก; ให้จิตใจสว่างไสวแจ่มแจ้ง ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามคลองของพระธรรม จะเรียกว่าตั้งต้นใหม่ทางจิตใจ แล้วก็เบิกบานออกไป จนกว่าจะถึงที่สุดของการเกิดทางวิญญาณ.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน จงอย่าเสียที่ที่ได้เกิดมา เมื่อเกิดมาทางกายแล้ว ให้ได้เกิดในทางจิตในทางวิญญาณต่อไปอีก จนถึงขั้นสุดท้าย; มีจิตใจสูงอยู่เหนือปัญหาทุกอย่าง, อยู่เหนือความทุกข์ทุกอย่าง; เรียกว่ามีร่างกายกับจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่ระคนอยู่ด้วยกิเลสและความทุกข์อีกต่อไป, ก็เรียกว่า ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ควรจะได้รับ.

นี่เราเกิดมา เพื่อประพาศติกระทำ ผีภวน อบรม ทุกอย่างๆ เรื่อยๆ ไป จนถึงขั้นที่ว่า มีร่างกายและจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่ระคนอยู่ด้วยกิเลส ไม่ระคนอยู่ด้วยความทุกข์อีกต่อไป; ไป

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ได้ถึงที่นั่นแหละ เรียกว่า ถึงที่สุด คือสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ.

มนุษย์เก่ง

แต่ไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม.

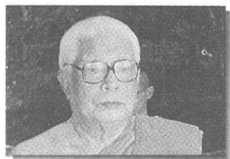
เดี๋ยวนี้คนในโลกนี้มีได้รู้ เขาให้เล่าให้เรียนกันมากมาย มันก็ไม่รู้. มนุษย์ได้รับการศึกษาอบรมเก่งกล้าสามารถจะไปเหาะเดินอากาศ ไปได้มหาสมุทรหรือจะทำอะไรก็ได้ ไปเหยียบพระจันทร์เล่นก็ได้ หรือทำกันเรียกว่าเหลือที่จะคาดคิดได้ มนุษย์ก็เก่งถึงอย่างนี้. อาตมาเปรียบว่า มนุษย์สมัยนี้เก่งกว่าพระวิษณุกรรมในเรื่องนิยาย ที่เราเคยได้ยินได้ฟังมาเสียอีก.

ครั้งถามว่า มนุษย์เก่งอย่างนี้แล้ว จะไปที่ไหนกันเร็ว ? มนุษย์ก็ตอบว่า **ไม่รู้เร็ว; ไปถามคอมพิวเตอร์.**

จึงถามว่า **อะไรที่ดีที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ ?** เขาก็บอกว่า **ไม่รู้เร็ว ไปถามคอมพิวเตอร์.**

ถ้าแกมัวไม่รู้อย่างนี้ แกจะเดินอย่างนี้ให้มันถูกรื่องถูกราว **ไปหาที่ที่ควรจะไปได้อย่างไร ?** เขาก็บอกว่า **ไม่รู้เร็ว ไปถามคอมพิวเตอร์.**

มนุษย์สมัยนี้ไม่รู้ว่าจะ **เกิดมาทำไม ? จะไปที่ไหน ? จะได้อะไร ?** เขายังไม่ได้ถามคอมพิวเตอร์. ถ้าใครไปถามเขา เขาก็บอกว่า **ไปถามคอมพิวเตอร์.**

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

อาตมาไม่ใช่จะอวดดี; อยากจะอวดสักหน่อยเถอะ ไม่ใช่อวดดีว่า ไม่อยากไปเมืองนอก, ไม่อยากไปเที่ยวเมืองนอก. ถึงแม้ใครจะลงทุนให้ไปก็ไม่ไป เพราะกลัวจะไปพบคำตอบว่า **ไปถามคอมพิวเตอร์.** ไปที่ไหน ๆ ก็กลัวแต่ไปถามคอมพิวเตอร์ แล้วเราก็โง่กลับมา เพราะฉะนั้น ไม่อยากไปเมืองนอกกับเขา ดอก กลัวจะได้รับคำตอบว่า **ไปถามคอมพิวเตอร์.**

มนุษย์เราไม่รู้ว่า จะเกิดมาทำไม? จะได้อะไร? ได้โดยวิธีใด? พ่อไม่รู้ก็ให้ไปถามคอมพิวเตอร์; นี่ก็บ้ากันก็มาน้อย. มนุษย์เกิดมา **สร้างคอมพิวเตอร์** แล้วก็ **ไปถามคอมพิวเตอร์** ให้คอมพิวเตอร์เป็นผู้บัญชา ว่ามนุษย์จะต้องทำอะไร; อย่างนี้มันก็ไม่มีความเป็นมนุษย์เหลืออยู่ที่ตรงไหน? ขอให้ไปคิดดูให้ดี ๆ .

เอาละ ขอให้สรุปความกันให้ได้ว่า พ่อแม่สมบูรณ์แบบนั้น คือพ่อแม่ที่ให้การเกิดทางร่างกายที่ดีที่สุด. ครั้นมีการเกิดทางร่างกายที่ดีที่สุดแล้ว ก็ให้มีการเกิดในทางวิญญาณที่ดีที่สุด อีกระยะหนึ่ง อีกตอนหนึ่ง หรืออีกชั้นหนึ่ง, แล้วเรื่องมันก็จบเท่านั้นแหละ มันไม่มีอะไรอีกแล้ว เพราะไปถึงจุดสูงสุดที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ.

ขอร้องให้ทบทวนดูอีกครั้งหนึ่งว่า พ่อแม่สมบูรณ์แบบทั้งการเกิดฝ่ายร่างกายและฝ่ายวิญญาณนี้สำคัญไหม? สำคัญก็มากน้อย? ทำไมไม่สนใจ? ทำไมมองข้าม ทำไมไม่รู้ไม่ชี้

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ว่าจะต้องมีกันอย่างไร ? จึงขอฝากไว้ในฐานะเป็นสิ่งสำคัญที่พากันมองข้าม.

บุตรเป็นวัตถุของมนุษย์.

ที่นี้ก็จะพูดถึงสิ่งที่เรียกกันว่าลูก พ่อแม่ก็ต้องมีลูก มีลูกก็ต้องมีพ่อแม่; ถ้าไม่มีลูกก็ไม่มีความเป็นพ่อแม่ หรือว่าลูกมันจะมีโดยไม่มีพ่อแม่นั้นก็ไม่ได้. ดังนั้น พ่อแม่กับลูก ก็ต้องเป็นสิ่งที่มีคู่กันไปเสมอ เหมือนฝากับตัวนี้ต้องมีเป็นคู่กัน.

จะเป็นพ่อแม่ที่ดีได้; ก็เพราะว่ามีลูกที่ดี; ถ้าทำให้มีลูกที่ดีไม่ได้ ก็เป็นพ่อแม่ที่ดีไม่ได้. ฉะนั้น ลูกที่ดีเหมือนกัน จะต้องอาศัยพ่อแม่ที่ดี; ไม่มีพ่อแม่ที่ดี ลูกก็ดีไปไม่ได้. นี้หมายถึงพ่อแม่ที่ให้ความเกิดอย่างถูกต้องทั้งทางกายและทางวิญญาณ อย่างที่กล่าวมาแล้ว.

มีพระบาลี ซึ่งจำได้ว่า จะเป็นพระพุทธรักษาชีวิตด้วยซ้ำไปว่า **ปุตตา วตฺถุ มนุสฺसानํ** คือมีผู้มาถามพระพุทธเจ้าว่า อะไรเป็นวัตถุของหมู่มนุษย์ ? ท่านว่า **ปุตตา วตฺถุ มนุสฺसानํ - บุตรเป็นวัตถุของมนุษย์.**

นี่คำว่า วัตถุ นี้ เดียวนี้ เราใช้สำหรับสิ่งที่ไม่มีชีวิต วิญญาณ เช่น ก้อนอิฐ ก้อนดิน ก้อนหิน อะไรต่าง ๆ นี้เป็นวัตถุ ? ถ้าเข้าใจอย่างนี้แล้วก็ผิดเรื่องผิดราวไปหมด เข้าใจกันไม่ได้. วัตถุ ในที่นี้มันแปลว่า สิ่งที่เฟื่องเลี้ยง. เราเฟื่องเลี้ยงไปยังสิ่งใด สิ่งนั้นก็เป็วัตถุ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งการเฟื่องเลี้ยง. นี้วัตถุมี

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ความหมายอย่างนี้.

ที่นี้อีกข้อหนึ่ง อีกความหมายหนึ่ง วัตถุ นี้แปลว่า ที่ตั้งที่อาศัย, วัตถุ แปลว่า ที่ตั้งที่อาศัย; ไม่มีวัตถุที่ตั้งที่อาศัยแล้ว มันก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นได้ ที่แท้มันก็เกือบจะเป็นสิ่งเดียวกันแหละ ถ้าอะไรมันเป็นที่ตั้งที่อาศัยได้ คนก็ไปฟังเสียงที่นั่น; เมื่อไปฟังเสียงที่นั่นจนแจ่มแจ้ง มันก็ใช้เป็นที่ตั้งที่อาศัยได้.

อย่างว่า ทำกรรมฐาน ก็มีอารมณ์สำหรับกรรมฐาน; อารมณ์ของกรรมฐานนั่นแหละ คือวัตถุสำหรับฟังเสียง. ต้องฟังจิตไปที่นั่น ที่วัตถุ那儿 แล้ววัตถุนั่นมันเป็นที่ตั้งที่อาศัยของการกระทำกรรมฐาน; ฉะนั้น อารมณ์ของกรรมฐานจึงเป็นวัตถุที่ฟังเสียง และเป็นที่ตั้งที่อาศัยของการทำกรรมฐาน นี่เป็นตัวอย่าง.

บุตรเป็นวัตถุของมนุษย์อย่างไร.

ที่นี้ เราก็มาดูกันว่า บุตร คือ ลูก หลาน เหลน นี้ เป็นวัตถุของมนุษย์อย่างไร ?

นัยที่ ๑ เป็นที่ฟังเสียง ก็หมายความว่า บุตรนี้เป็นที่ฟังเสียงของพ่อแม่. พ่อแม่ที่ยังไม่เคยมีบุตร ก็ฟังเสียงที่จะมีบุตร ความอยากมีบุตรนั่นแหละ ก็คือฟังเสียงที่จะมีบุตร; ฉะนั้นบุตรจึงเป็นวัตถุที่ฟังเสียง ของคนที่จะเป็นพ่อแม่. บุตรในความหมายนี้เป็นที่ฟังเสียง. มนุษย์ทั้งหลายฟังเสียงที่จะได้บุตร อยากที่จะได้บุตร สำหรับจะสืบสกุลก็ตามใจ สำหรับจะเลี้ยงดูเมื่อ

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ตนแก่เฒ่าก็ได้ หรือสำหรับจะเป็นประโยชน์อื่นก็ได้.

สามีภรรยาที่เขาเพิ่งเลี้ยงที่จะได้บุตร ฉะนั้น บุตรจึงเป็นที่เพิ่งเลี้ยงของมนุษย์ ซึ่งเป็นโดยธรรมชาติที่สามีภรรยาเขาเพิ่งเลี้ยงที่จะได้บุตร หรือจะเป็นโดยสติปัญญาเหตุผลอะไร ก็ยังได้เหมือนกัน ได้อีกชั้นหนึ่ง ว่า เขาควรจะมิบุตร เขาก็เพิ่งเลี้ยงในการที่จะมิบุตร บุตรจึงเป็นที่เพิ่งเลี้ยงของมนุษย์.

ท่านทั้งหลายที่เป็นบิดามารดามาแล้ว ก็ไปนึกทบทวนดู ว่าเคยมีความประสงค์มุ่งหมายเพิ่งเลี้ยงอย่างนี้หรือเปล่า ? แล้วก็รู้ได้เองว่า บุตรนี้เป็นที่เพิ่งเลี้ยงอย่างไร ?

ที่นี้ **นัยที่ ๒** คือ บุตรเป็นวัตถุที่ตั้งอาศัยของหมู่มนุษย์, นี้เห็นได้ง่ายเหลือเกินว่า ถ้าไม่มีบุตร มนุษย์ก็สูญพันธุ์; ไม่ต้องอธิบายอะไรมาก ถ้าไม่มีบุตรออกมามนุษย์ก็สูญพันธุ์แล้ว ไม่ได้มานั่งมาพูดกันอยู่ที่นี้. ฉะนั้นที่ตั้งที่อาศัยสำหรับจะให้มนุษย์ยังคงอยู่ ก็คือบุตรนั่นเอง. การมีบุตร ก็คือการสร้างที่ตั้งที่อาศัยสำหรับมนุษย์ให้คงยืนอยู่ต่อไป อย่าให้มนุษย์สูญพันธุ์, ก็นับว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ตามความหมายนี้ในระดับนี้.

ถ้าไม่มีบุตร มนุษย์ก็สูญพันธุ์; โลกนี้ก็ไม่มี ความหมายอะไร ถ้าไม่มีมนุษย์อยู่อาศัยในโลก; เหมือนกับที่เราพูดกันเดี๋ยวนี้ว่า **อนาคตนี้ฝากไว้กับยุวชน คือ เด็ก ๆ** เดี่ยวนี้ก็พูดกันมาก ว่า **เด็ก ๆ นั้น คืออนาคตของชาติ หรือ อนาคต**

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

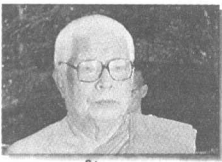
ของโลก, บุตรจึงมีความสำคัญถึงขนาดที่ว่า จะอยู่หรือจะหมดสิ้น ก็เพราะบุตร เพราะยุวชน.

ทีนี้ก็มาพูดถึง ปัญหาที่เนื่องกันอยู่ เราจะมีบุตรชนิดไหนกัน ที่จะเป็นที่ตั้งที่อาศัยของมนุษย์ได้ ? แล้วเราก็ควรจะเฟื่องเลี้ยงบุตรชนิดนั้นแหละ. เรามาศึกษากันให้เข้าใจเสียก่อน ว่าเราจะมีบุตรชนิดไหน มนุษย์จึงจะอยู่รอด ไม่สูญพันธุ์ และเป็นโลกมนุษย์ที่ดี ที่น่าอยู่. ทีนี้เราก็เฟื่องเลี้ยงบุตรชนิดนั้น.

ฉะนั้น เราอย่าถือกันง่าย ๆ ว่า มันเป็นเรื่องตามธรรมชาติ หมู หมา กา ไก่ มันก็ทำของมันได้. มันก็มีบุตรของมันได้. นั่นก็เป็นเรื่องของหมู หมา กา ไก่; แต่ คนไม่ควรจะเป็นอย่างนั้น. คนควรจะมีการเฟื่องเลี้ยงเลือกอย่างนั้นอย่างนี้ ตามที่ควรจะเป็น. ฉะนั้น เราจึงมีจุดมุ่งหมายที่ว่า จะมีบุตรกันอย่างไร จึงจะเป็นที่ตั้งที่อาศัยของมนุษย์ชาติ คือ ความมีอยู่ของมนุษย์นั่นเอง ?

เราได้พบเห็นบุตรที่เลว ๆ เขามีค่าเป็นของสกปรกชิ้นหนึ่ง ดุ้นหนึ่ง ออกมาจากท้องของมารดา เขามีความหมายเพียงเท่านั้น; อย่างนี้ก็จะไม่เรียกว่าบุตร, เรียกว่า ก้อนสกปรกก้อนหนึ่ง ออกมาจากบิดามารดาเสียมากกว่า; ต้องเป็นบุตรคือเป็นที่ตั้งของมนุษย์ เป็นที่พึงปรารถนาของบิดามารดา.

แต่ถึงอย่างไรก็ดี ข้อนี้มันก็ ขึ้นอยู่กับบิดามารดาอย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว คือว่ามัน เป็นการยาก ที่บุตรเขาจะสร้าง

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ตัวเองขึ้นมาได้; เพราะว่าเขาเป็นทารก หรือว่าก่อนทารก เขาก็คิดนึกอะไรไม่ได้. ฉะนั้นจึงขึ้นอยู่กับบิดามารดา ที่จะทำให้เขาเกิดมาอย่างไร? แล้วเกิดมาแล้วจะอบรมกันอย่างไรจึงจะเป็นบุตรที่ดี? หน้าที่ของบุตรจึงมีเพียงอย่างเดียว คือ เชื่อฟังบิดามารดา.

บุตรที่ดีที่สุด

คือบุตรที่เชื่อฟัง.

นี่ขอพูดกับผู้ที่ เป็นบุตรทั้งหลาย ในโลกนี้ ในปัจจุบันนี้ว่า บุตรที่ดีที่สุดนั้น พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า คือ บุตรที่เชื่อฟัง ไม่ใช่บุตรที่สวย ที่รวย ที่เรียนเก่ง, ที่อะไรๆ เก่งกาจสามารถไปหมด เก่งกว่าบิดามารดา; อย่างนี้ท่านก็ไม่เรียกว่าบุตรที่ดี. เพราะเขาไม่เชื่อฟังบิดามารดา เขาจงหองพองชน เขาเนรคุณบิดามารดาเมื่อไรก็ได้; อย่างที่ปรากฏมากขึ้นทุกที ในหนังสือข่าวในปัจจุบันนี้ ในยุคนี้ ที่มีการศึกษาชนิดเป็นสุนัขหางด้วน ก็มีบุตรที่ฆ่าบิดามารดา ปรากฏออกมาให้เห็นมากขึ้นทุกทีๆ ดังที่เป็นข่าวนั้นมันถึงขนาดฆ่า.

ที่นี่ ยังมีบุตรอีกประเภทหนึ่ง ที่ทำให้บิดามารดา ร้อนใจ เหมือนกับจับใส่ลงไปในนรก นี่มีมากกว่ามาก, มันมากกว่ามาก. บุตรที่ถึงต้องฆ่าบิดามารดาเลยนั้นมันยังน้อย, บุตรที่ทำให้บิดามารดา ร้อนใจเหมือนกับหมกอยู่ในนรกนี้ มันยังมีมาก กำลังมาก และมีมากอยู่ในโลก นี้ก็ไม่ใช่บุตร ไม่

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

ตรงตามความหมายของคำว่า บุตร คือผู้ที่ยกบิดามารดาขึ้น
มาเสียจากนรก คือความร้อใจ.

ฉะนั้น ขอให้เรามองให้เห็นว่า คำว่า บุตรดีที่สุดคือ
บุตรที่เชื่อฟัง. ถ้าบิดามารดาเขามีความเห็นไม่เหมือนเรา เขา
ต้องการเป็นอย่างอื่น บุตรก็ควรจะเป็นฝ่ายยินยอม ให้เป็น
ไปตามความประสงค์ของบิดามารดา, โดยถือเสียว่า ชีวิตของ
เราทั้งหมดนี้ ได้มาจากบิดามารดา มันควรจะเป็นของบิดา
มารดา : ฉะนั้นก็ยอมให้บิดามารดาไปหมดเลย.

ส่วนข้อที่ต้องการไม่เหมือนกันนั้น ค่อยพูดจากันได้
ปรับปรุงกันได้ ทำความเข้าใจกันได้ จนในที่สุดมันก็จะพอ
ไปกันได้กับความประสงค์ของบิดามารดา, เพราะว่าบิดามารดา
นั้นรักลูกเหลือประมาณ ไม่มีใครจะรักเราเท่าบิดามารดา;
ฉะนั้นจึงเป็นที่ไว้ใจได้ว่า ไม่มี ความหวังร้าย ไม่มีเจตนาร้าย
ความต้องการของบิดามารดาล้วนแต่ต้องการความสุขสวัสดิ
แก่บุตรทั้งนั้นเลย. ฉะนั้นเราแน่ใจที่จะยกมอบชีวิตนี้ ให้เป็น
ไปตามความประสงค์ของบิดามารดา จะทำมาหากินกันอย่างไร
จะมีอะไรต่อไป มันก็เป็นเรื่องที่ปรึกษากันได้.

นี่บุตรชนิดนี้แหละ เป็นวัตถุที่ตั้งที่อาศัยของมนุษย์
เป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา และหวังจะได้อยู่จึงคิดว่า เป็นเรื่อง
ที่ควรจะมีมอง ไม่ควรจะมีมองข้าม คือมันเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควร
จะพากันมองข้าม.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

การอบรมบุตร สำคัญ

ไม่ควรมองข้าม.

เดี๋ยวนี้มันก็เป็นสิ่งสำคัญที่พากันมองข้าม หรือไม่เห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญ จึงพากันมองข้าม.

บิดามารดามักจะเห็นแต่ความสุขส่วนตัว ไม่เอาใจใส่ต่อบุตรให้ดีที่สุด ไม่อบรมเขาให้ดีที่สุด; โตขึ้นมาบุตรก็สนองคุณ โดยการที่ไม่รับรู้ความเป็นบิดามารดา เนรคุณบิดามารดา เรื่องมันก็เป็นเท่านั้นเอง.

เราอย่าเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อย บิดามารดาที่สมบูรณ์แบบ ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย. ต้องมี ต้องทำ ต้องจัดขึ้นมาให้ได้ ปรับปรุงตัวเองให้เป็นพ่อแม่สมบูรณ์แบบ และ ถ้าเราเป็นลูก ก็พยายามที่จะเป็นลูกที่สมบูรณ์แบบ; เพราะว่าเราจะต้องเป็นลูกของบิดามารดาเรื่อยๆ ไป จนกว่าจะเข้าโลง. ไม่ใช่ว่าเป็นลูกของบิดามารดาเฉพาะแต่เมื่อเล็กๆ อยู่. เราก็เป็นลูกของบิดามารดาเรื่อยๆ ไป จนกว่าจะเข้าโลงตามบิดามารดาไป ก็เป็นลูกสมบูรณ์แบบ สมกับที่ว่า พ่อแม่ก็เป็นพ่อแม่สมบูรณ์แบบ.

ถ้าในโลกนี้มีพ่อแม่สมบูรณ์แบบ และมีลูกสมบูรณ์แบบ แล้วก็หมดปัญหา ไม่มีปัญหาเลวร้าย หรือวิกฤตการณ์ต่างๆ นานา อย่างที่กำลังเป็นอยู่ในบ้านเมืองเรา ในชาติประเทศของเรา หรือในโลกทั้งปวง.

พ่อแม่สมบูรณแบบ

โลกไม่มีสันติภาพ

เพราะขาดหลักธรรม.

โลกทั้งปวงไม่มีสันติภาพ ไม่มีสันติสุข มันเนื่องมาจากมนุษย์ไม่เป็นมนุษย์, มนุษย์ไม่เป็นมนุษย์ เพราะขาดพ่อแม่สมบูรณแบบ และ ขาดความเป็นลูกที่สมบูรณแบบ; ฉะนั้นจะให้เรียนอะไรกันอย่างไร เก่งกล้าสามารถเท่าไร ก็ไม่ทำโลกนี้ให้มีสันติภาพได้.

นี่ก็น่าเศร้า ที่ว่า การศึกษาแห่งยุคปัจจุบันนี้เขาให้เรียนแต่หนังสือกับวิชาชีพ ไม่ให้เรียนหลักพระธรรม มันก็ขาดส่วนสำคัญไป. ถ้าขึ้นเป็นอยู่อย่างนี้ไม่มีหวังที่ว่าโลกนี้จะ เป็นโลกของมนุษย์ได้; เว้นไว้เสียแต่ว่าผู้จัดการศึกษาในโลกนี้ เขาจัดการศึกษาให้สมบูรณแบบขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง คือ ให้เรียนหนังสือ ให้เรียนอาชีพ แล้วก็ให้เรียนหลักธรรมะ สำหรับความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง.

เมื่อเข้านี้อ่านหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง รู้สึกยินดีมากที่ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ท่านยอมรับว่า การศึกษาของประเทศไทยนั้น ยังเป็นแบบสุนัขหางด้วน. นี้ไปอ่านสยามรัฐฉบับวานนี้ดู มีเรื่องนี้ : การที่นักเรียนตีกันอะไรไกลาหลวุ่นวายในโรงเรียนนั้น เพราะว่าระบบการศึกษาของเรา ยังเป็นสุนัขหางด้วน. ท่านรัฐมนตรีท่านยอมรับอย่างนี้ ที่ชื่นใจก็คือว่า มันมีหวังว่า ในอนาคตท่านจะจัดการศึกษาให้

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

มันสมบูรณ์แบบ ไม่เป็นแบบสุนัขหางด้วน แล้วก็พอดีกับที่
อาตมาก็กำลังพูดเรื่องนี้อยู่.

ต้องช่วยกัน

ให้การศึกษากองศาสนา.

ฉะนั้นจึง ขอให้พ่อแม่ทั้งหลายนี้ ช่วยสนใจเป็นพิเศษ
อบรมลูกหลานของเราเอง ให้ได้รับการศึกษาส่วนที่ยังขาด
อยู่ หมายความว่า ถ้ารัฐบาล หรือ กระทรวงศึกษาธิการ เขา
ยังจัดให้ไม่ทัน, การศึกษาส่วนที่ ๓ ที่ยังขาดอยู่ เขายังจัดให้
ไม่ทัน; แล้วก็เรานี้แหละ พ่อแม่นี้แหละช่วยกันจัดให้ลูกๆ ให้
สนใจมากเป็นพิเศษ, ช่วยจัดการศึกษาส่วนที่ ๓ ให้แก่ลูกๆ ของ
เรา ลูกของเราได้รับการศึกษามา ๒ ชนิด จากโรงเรียน
แล้วได้รับอีกชนิดหนึ่งที่บ้าน โดยเรา; แล้วลูกของเราก็มีการ
ศึกษาสมบูรณ์แบบ ไม่เป็นสุนัขหางด้วน มันก็จะรอดตัวไปได้.

พระเจ้าพระสงฆ์ ก็เหมือนกัน จะช่วยให้การอบรม
ศึกษาสั่งสอนในส่วนนี้ ให้เต็มขึ้นมาเร็วๆ, สอนหลักธรรมะ
สำหรับความเป็นมนุษย์นี้ ให้มันเต็มขึ้นมาเร็วๆ, ชดเชยกับ
ที่ว่า รัฐบาล หรือกระทรวงศึกษาธิการเขายังทำไม่ทัน. เรื่อง
มันมาก อย่าไปโทษเขาเลย ทั้งโลกมันเป็นอย่างนั้นแหละ.
เอามาเป็นภาระหน้าที่ของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ พระเจ้า
พระสงฆ์ ทำเป็นส่วนตัว. ให้ลูกเล็กๆ ของเรามีความรู้เรื่อง
พระธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง.

พ่อแม่สมบูรณ์แบบ

นี่ก็เป็นเรื่องให้กำเนิดในทางวิญญาณ ด้วยเหมือนกัน, ให้การเกิดทางวิญญาณ ให้มีขึ้นมา ให้เจริญเติบโต จนเขาเป็นมนุษย์ที่เจริญสูงสุด ทั้งฝ่ายร่างกายและฝ่ายวิญญาณ นับว่า เป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ควรพากันมองข้าม.

พูดสั้นๆ ก็พูดว่า มาช่วยกันเร็วๆ, ช่วยทำความสว่างไสวแจ่มแจ้งให้แก่ลูกเด็กๆ ในส่วนการศึกษาที่ ๓ คือ หลักพระธรรมของพระศาสนา ที่ทำให้เขามีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. เราก็จะได้มีมนุษย์อยู่กันในโลกอย่างโลกของมนุษย์ มันไม่เดือดร้อน ไม่ยุ่งยาก ไม่ลำบาก ไม่ระส่ำระสาย มิฉะนั้นแล้วก็จะเหมือนกับว่าอยู่ในนรก.

โลกนี้จะกลายเป็นนรก เมื่อคนมีความเห็นแก่ตัว ร่ำรวยมาจากความเห็นแก่ตัว คอยจ้องแต่จะเอาประโยชน์ จะกอบโกย; ไม่มีธรรมะ มันก็เป็นโลกนรก ต้องทนอยู่ในนรก. โลกนี้ก็เป็นโลกที่ไม่น่าอยู่อาศัยยิ่งขึ้น; แต่ก็ต้องจำใจทนอาศัยอยู่ โลกที่ไม่น่าอยู่เพราะการศึกษาไม่สมบูรณ์ดังที่กล่าวแล้ว.

อาตมาเห็นว่า การบรรยายในวันนี้สมควรแก่เวลาจึงขอรับรองให้ท่านผู้ฟังทั้งหลาย สรุปรวบเอาใจความ ไปพิจารณาเพื่อความเป็นพ่อแม่ที่สมบูรณ์ เป็นบุตรที่สมบูรณ์ ในฐานะเป็นสิ่งไม่พากันมองข้ามเป็นอันขาด, แล้วก็ได้รับประโยชน์โดยสมควรแก่ฐานะ สถานะ ของตน จงทุกๆ คนเถิด.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

บุตรทาสักขุ

นักเรียนทั้งหลาย,

บัดนี้ เป็นการพูดกับนักเรียน โดยหัวข้อว่า บุตรที่ประเสริฐที่สุด. คำว่า บุตรที่ประเสริฐที่สุด เข้าใจว่าคงเป็นที่เข้าใจกันแล้ว ว่าหมายความว่าอะไร แล้วยังเชื่อว่า จะเป็นที่ปรารถนาของทุกฝ่าย คือฝ่ายบิดามารดา ก็ปรารถนาให้บุตรเป็นบุตรที่ดีที่สุด, คืออยากจะมีบุตรชนิดที่ดีที่สุด แล้วยฝ่ายบุตรทั้งหลาย ก็คงอยากจะเป็นบุตรที่ดีที่สุด ของบิดามารดา

ที่นี่ ประชาชนทั้งหลาย แม้จะไม่เกี่ยวข้องเป็นบุตร

* โอวาทแก่นักเรียนโรงเรียนสตรีทุ่งสง

ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม ไซยา - ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๑

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

เป็นบิดามารดาอะไรกัน ก็ยังมีความคิดว่า ขอให้เด็ก ๆ ทั้งหลายทุกคน เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดาเถิด.

นี่ตามความรู้สึก รู้สึกอย่างนี้ จึงถือว่าเป็นความปรารถนาของทุกฝ่าย พ่อแม่ก็ต้องการลูกที่ดีที่สุด ลูกก็คงจะตั้งใจเป็นลูกที่ดีที่สุด, คนทั่วไปที่เขาเห็นเด็ก ๆ เขาก็อยากให้เด็ก ๆ นั้น เป็นบุตรที่ดีที่สุดของบิดามารดา เพราะฉะนั้นเรามาพูดกันถึงเรื่องบุตรที่ดีที่สุด คงจะมีประโยชน์.

ลักษณะของบุตร ๓ จำพวก.

ถ้าถือตามหลักของพระพุทธเจ้า ก็ไม่ยากเย็นอะไรเลย คือท่านได้ตรัสไว้ชัดเจน ว่าบุตรโดยทั่วไป มีอยู่ ๓ พวก : คือบุตรที่ดีไปกว่าบิดามารดา, บุตรที่พอเสมอกันกับบิดามารดา, แล้ว บุตรที่เร็วกว่าบิดามารดา, เป็น ๓ อย่าง อยู่ด้วยกันอย่างนี้แล้วตรัสว่า พวกคนมีปัญญา เขาต้องการบุตรที่ดีกว่าบิดามารดา หรือพอเสมอกันกับบิดามารดา; แต่ไม่ต้องการบุตรที่เร็วกว่าบิดามารดา.

แต่แล้วยังมีบุตรอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นบุตรประเสริฐที่สุด ไม่เนื่องกันกับบุตร ๓ ประการนี้ ; นั่นคือ บุตรที่เชื่อฟัง เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด เราก็คงได้บุตรเป็น ๔ จำพวกด้วยกัน

ที่จริงนั้น มีอยู่เพียง ๓ จำพวก คือว่า ที่ดีกว่าบิดามารดา เสมอกับบิดามารดา เร็วกว่าบิดามารดา มีอยู่ ๓ จำพวก

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

เท่านั้น ; แต่ไม่ระบุว่าพวกไหนประเสริฐที่สุด ไปตรัสว่า บุตรที่เชื่อฟังเป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด.

เพราะว่า เรื่องดีกว่า เลวกว่า เสมอกัน นี้เอาแน่ไม่ได้; เพราะว่าเขาวัดกันภายนอก. เช่นว่าบุตรคนนี้มีทรัพย์สมบัติมากกว่าบิดามารดา มีเกียรติยศชื่อเสียงมากกว่าบิดามารดา, มีฐานะสังคมดีกว่าบิดามารดาแล้วก็เรียกว่า บุตรที่ดีกว่าบิดามารดา. แต่แล้วอาจเป็นบุตรที่หยาบคาย ไม่เชื่อฟังบิดามารดาเลยก็ได้ หรือจะเป็นที่เชื่อฟังบิดามารดาอย่างยิ่งด้วยก็ได้; ต้องมองกันอย่างนั้น.

ที่นี้ บุตรที่เสมอกับบิดามารดานั้น ก็เรียกว่าเขามีอะไรทำได้พอเสมอกับบิดามารดา, มีทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียงฐานะในสังคม อะไรพอเสมอๆ กันกับบิดามารดาเคยมี; อย่างนี้ก็เรียกว่า บุตรที่เสมอกันกับบิดามารดา; แต่แล้วอาจจะเป็นบุตรที่เชื่อฟังบิดามารดาก็ได้, ไม่เชื่อฟังบิดามารดาก็ได้.

ที่นี้พวกที่ ๓ เลวกว่าบิดามารดา อับโชค น้อยวาสนามีทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง ฐานะในสังคมต่ำกว่าบิดามารดา เขาเรียกว่า ต่ำกว่าบิดามารดา แต่แล้ว อาจจะเป็นบุตรที่เชื่อฟังก็ได้ หรือไม่เชื่อฟังก็ได้.

บุตรประเสริฐที่สุด ก็เป็นผู้เชื่อฟัง.

พระพุทธเจ้าท่านระบุไปยังบุตรที่เชื่อฟัง ว่าประเสริฐที่สุด. บุตรที่เชื่อฟังประเสริฐที่สุด: จะมีฐานะทางสังคมดีกว่า

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

บิดามารดา เสมอกับบิดามารดา ต่ำกว่าบิดามารดา นั้นไม่เป็นประมาณ อาจจะไม่ประเสริฐก็ได้ ระบุไปยังบุตรที่เชื่อฟัง เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด.

จะนั้นเด็ก ๆ อย่าไปคิดว่า อุตสาห์เรียนให้ดี ให้เก่งกว่าบิดามารดา บิดาของเราไม่มีปริญญา เราเรียนให้มีปริญญา ยาวเป็นหาง ยาวเพื่อย อย่างนี้ แล้วเราก็จะดีกว่าบิดามารดา อย่าได้คิดอย่างนั้นเลย. ถ้าไม่เป็นบุตรที่เชื่อฟัง ย่อมไม่สามารถเป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุดได้.

ที่นี้ เราจะได้พูดกันถึง บุตรที่เชื่อฟังนั้นเป็นอย่างไร? คำว่า บุตร นี้ ก็ถึงถึงบุคคลที่เกิดจากบิดามารดา, แล้วก็กำลังปรับปรุงตัวเองอยู่โดยฝีมือของครูบาอาจารย์ของบิดามารดา เพื่อจะได้เป็นมนุษย์ที่เต็มตามความหมายของคำว่ามนุษย์ เป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ ก็ควรจะเป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนที่ดี.

ที่จริงคำว่า บุตร นี้ ก็มีความหมายกว้าง ไม่หมายเฉพาะว่า เด็ก ๆ เท่านั้นที่จะเป็นบุตร เพราะว่าคนแก่หัวหงอกแล้ว ก็ยังเป็นบุตรอยู่นั้นแหละ เพราะว่าต้องมีพ่อแม่, คือว่ามีพ่อแม่. แม้ว่า คนแก่กำลังเป็นพ่อแม่ของเด็กบางคน; แต่ว่าคนแก่นั้น ก็ยังเป็นบุตรหรือเป็นหลานด้วยเข้าไป ของคนแก่ที่แก่กว่านั้น.

คำว่า บุตร นี้ ควรจะไม่จำกัดอายุ ขอแต่เพียงว่าเป็นผู้ที่คลอดออกมาจากบิดามารดาเป็นลำดับมา ก็เรียกว่าบุตร

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ถ้าจะประเสริฐที่สุด ต้องเป็นบุตรที่เชื่อฟัง.

คำว่า“เชื่อฟัง” นี้สำคัญมาก. เดียวนี้เด็ก ๆ หรือเยาวชน กำลังวินาศอยู่หลายอย่างหลายประการ; ดูแล้วมีเหตุมาจาก ความไม่เชื่อฟังทั้งนั้น. บางคนก็ติดยาเสพติด; การไปติดยาเสพติดนั้นก็เพราะไม่เชื่อฟัง. บางคนเหลวไหลในการเรียน นั้น ก็เพราะไม่เชื่อฟัง บางคนเป็นเจ้าของตู้ตั้งแต่เล็ก ใช้เงินเปลือง นี้ ก็เพราะไม่เชื่อฟัง. ในที่สุดคนไม่เชื่อฟังเหล่านี้ ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน.

ฉะนั้นขอให้กลัวไว้ให้มาก ว่าอันตรายทั้งหลาย ของ ลูกเด็ก ๆ หรือนักเรียนเหล่านี้ มาจากการไม่เชื่อฟัง. ถ้า เชื่อฟังแล้วก็จะเรียนดี, แล้วก็หลีกเลี่ยงความชั่วความผิดพลาด ทุกอย่างได้ ไม่ต้องมาผิดหวังจนกลายเป็นโรคประสาท มาก เข้าก็ถึงกับต้องกินยาฆ่าตัวตาย. ความโง่ของเด็กคิดว่า แสดง บทบาทดีที่สุดแล้ว เมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการก็กินยาตาย ก็ เสียชาติเกิดเปล่า ๆ ไม่ได้รับประโยชน์อะไร. นี้เพราะเหตุอย่าง เดียว คือไม่เชื่อฟัง.

ถ้าเป็นบุตรที่เชื่อฟัง ก็จะไม่ต้องเป็นอย่างนั้น ทุกอย่าง จะประสบความสำเร็จ ตามที่ต้องการ.

ถ่วงเปื้อนฟังตามหลักพระศาสนา.

ที่ว่า เชื่อฟัง นี้ เชื่อฟังใคร ? เด็ก ๆ ก็จะได้เข้าใจตัวเอง ว่า อย่างน้อยที่สุด เบื้องต้นที่สุด ก็เชื่อฟังบิดามารดา ครุบา

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

อาจารย์ : เป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปว่า เราจะต้องเชื่อฟังบิดามารดา
ครูบาอาจารย์ คนเฒ่า คนแก่.

ถ้าให้ดี จะต้องเลยไปถึงว่าเชื่อฟังพระเจ้าพระสงฆ์;
ถ้าดีไปกว่านั้นอีก ก็เชื่อฟังพระพุทธเจ้า หรือให้ตรงก็เชื่อ
ฟังพระธรรม หรือเชื่อฟังความรู้สึกฝ่ายดี ฝ่ายถูก ฝ่ายสูง ที่
มันมากระซิบบ่อยบ่อย ๆ.

คนที่จะทำชั่วอะไรต่าง ๆ จะทำชั่วอะไรก็ตามยอม
รู้สึกว่าจะอยู่แล้วทั้งนั้นแหละ แต่ก็ยังไปทำชั่ว; จะไปทำ
อบายมุขข้อไหน ก็รู้อยู่ทั้งนั้น ว่าเป็นอบายมุข คือชั่ว มัน
ต้องมีความรู้สึกว่าจะชั่ว แล้วก็ทำไม่รู้ไม่ชี้ แล้วก็อยากจะลอง
หรือว่าโง่ไปตามคนชักชวน ทั้งที่เขาชวนในทางโง่ ก็รู้ว่าโง่
แล้วก็ยังอยากลอง ถึงแม้จะถูกเขาหลอกให้ทำก็ยังรู้ว่ามันเป็น
ความชั่ว.

นี่ขอให้คิดดูให้ดีว่า มันมีความรู้สึกได้อยู่ว่า อะไรดี
อะไรชั่ว แต่แล้วเรา ไม่เชื่อฟังความรู้สึกฝ่ายดี, เราไปเชื่อ
ฟังความรู้สึกฝ่ายชั่ว; เขาเรียกว่า ธรรมชาติฝ่ายต่ำ. ไม่รัก
ดี ไม่อยากดี ไม่กลัวบาป นั้นมันเป็นธรรมชาติฝ่ายต่ำ มัน
มาชักชวนให้ทำชั่ว.

ที่นี่ ความรู้สึกฝ่ายดี มันก็ทักท้วงว่า นี่มันชั่ว นี่มัน
บาป บิดามารดาครูบาอาจารย์เขาห้ามไว้ไม่ให้ทำ; แต่มันไม่
สำเร็จ คือจิตมันไม่เชื่อฟัง, มันไม่เชื่อฟังความรู้สึกฝ่ายสูง,

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

มันไปเชื่อฟังความรู้สึกฝ่ายต่ำ. นี่ก็เรียกว่าความไม่เชื่อฟังด้วยเหมือนกัน, ไม่เชื่อฟังธรรมะ,

ธรรมะนี้มาได้หลายทิศทาง รู้สึกได้เองก็ได้ ได้ยินได้ ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ได้, ได้รับคำสั่งสอนจากบิดามารดาครูบาอาจารย์ จดไว้ จำไว้ เป็นธรรมะสำหรับตักเตือนตัวเองก็ได้.

ได้ยินนักเรียนสวดมนต์ได้ พุทธธรรมะได้ ฉะนั้นจึงเข้าใจว่า นักเรียนล้วนแต่ได้ ศึกษาธรรมะมาพอสมควร; นั่นแหละจะเป็นสิ่งที่คอยตักเตือน ห้ามกัน ไม่ให้พลัดตกลงไปในความชั่ว. ปัญหามันก็เหลืออยู่แต่ว่า เราจะเชื่อฟังหรือไม่เชื่อฟัง ?

อันตรายของความไม่เชื่อฟัง.

เมื่อมีอะไรมายั่วให้ทำผิด เราก็ไม่เชื่อฟังพระพุทธเจ้าที่ห้ามไม่ให้ทำอย่างนั้น, ไม่เชื่อฟังบิดามารดาครูบาอาจารย์ ที่เคยห้ามไว้ ว่าอย่าทำอย่างนั้น เราก็ไม่เชื่อฟัง หรือความรู้สึกที่เรามีอยู่เอง กลัวบาป กลัวกรรม มันมากกระซิบที่หูว่านี่บาป ๆ เราก็ไม่เชื่อฟัง; ความไม่เชื่อฟังมันอยู่ที่นี้.

ถ้าเชื่อฟัง มันก็ตรงกันข้าม. ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเกิดขึ้นมาเตือนเราก็เชื่อฟัง เราก็หยุด ไม่ทำชั่ว; ก็เป็นอันว่าตรงหมดตามที่พระพุทธเจ้าท่านสอน, บิดามารดาครูบาอาจารย์สอน พระเจ้าพระสงฆ์สอน, ขนบธรรมเนียมประเพณีมีไว้.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ที่นี่ คนไม่เชื่อฟัง มันไม่เชื่อฟังไปเสียทั้งหมด : มันไม่เชื่อฟังขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี, แล้วแถมยังแลบลิ้นหลอกขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของปู่ย่าตายาย เพราะว่ากิเลสมันมากเสียแล้ว หรือผีมันสิงมากเสียแล้ว มันก็ไม่ยอมเชื่อฟังอะไร : ไม่เชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ พระเจ้า พระสงฆ์ คนเฒ่าคนแก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มันไม่เชื่อทั้งนั้น.

แล้วที่มันร้ายกาจกว่านั้น เลวทรามกว่านั้นมันก็คือไม่รู้จักเข็ดหลาบ. ความชั่วที่เคยทำลงไปแล้วครั้งแรก มันก็ให้โทษ เป็นความทุกข์เจียนตาย เสียใจนั่งร้องไห้อยู่ แต่ไม่เข็ดหลาบ, คือว่าพอความชั่วอย่างเดียวกันมายั่วให้ทำอีก มันก็ไม่เชื่อฟังความผิดพลาดที่เคยผิดพลาดมาแล้ว ไม่รู้จักเข็ดหลาบ.

ความไม่รู้จักเข็ดหลาบ นี่ก็คือความไม่เชื่อฟัง ฉะนั้นจึงถูกลงโทษ ถูกเขี่ยนตีทางเนื้อทางหนัง หรือถูกลงโทษทางจิตใจ ให้เป็นทุกข์เป็นร้อน ให้นอนไม่หลับ และที่ถูกลงโทษอย่างร้ายแรงที่สุด ก็คือทำให้สูญเสียระบบความคิดนึกความรู้สึก อย่างน้อยก็เป็นโรคประสาทไป.

ลองคิดดูเถิดว่า เป็นโรคประสาทแล้วจะทำอะไรได้, เป็นเด็กนักเรียนเป็นนักศึกษานี้เป็นโรคประสาทแล้วจะทำอะไรได้. เคยมาหาที่นี่ เป็นโรคประสาททงอมแงม จะให้ช่วยที.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

จะเอาธรรมะข้อไหนช่วยที่ เราบอกเขาว่า ธรรมะไม่มีสำหรับคนเป็นโรคประสาท; เมื่อเป็นโรคประสาทแล้ว จะศึกษาธรรมะไม่ได้, ถ้าเป็นโรคประสาทเสียแล้ว ศึกษาธรรมะไม่ได้. ธรรมะที่คนเป็นโรคประสาทจะศึกษานั้นไม่มี; ฉะนั้นไปรักษาโรคประสาทให้หายเป็นปกติเสียก่อน แล้วจึงมาศึกษาธรรมะ, มามีธรรมะกัน.

นี่ขอให้เข้าใจคำที่ว่า เชื่อฟังกับไม่เชื่อฟัง นี่มันเป็นอย่างไร? มันไม่เชื่อฟังไปตั้งแต่ระดับต่ำ ต้น แรกจนถึงระดับสูงสุด.

เราได้เล่าเรียนมาตั้งแต่เล็ก ๆ จนบัดนี้ อายุเท่านี้ โตเท่านี้ มันก็เรียนมากโขอยู่ นั่นแหละ เรียนไว้รวบรวมไว้สำหรับจะตักเตือนตน ให้รู้ว่า อะไรรควรทำ อะไรมิควรทำ; แล้วก็เรียนไว้มาก พอถึงคราวที่กระทำการที่ไม่ควรทำ ความรู้เหล่านี้มันก็ตักเตือน ว่าไม่ควรทำ มันบอกว่า นี่ล้วนแต่เป็นข้อห้าม. แต่แล้วมันก็ไม่เชื่อฟัง คือ ไม่เชื่อฟังความรู้ ที่ตนได้เล่าเรียน ได้ศึกษา ได้รวบรวมไว้สำหรับตนเอง.

ขออย่าให้นักเรียนคนใดมีลักษณะอาการอย่างที่ว่ามานี้ คือขออย่าให้วิชาความรู้ที่เราอุตส่าห์เรียนมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้นั้น กลายเป็นสิ่งที่ห้ามกันเราไม่ได้ ตักเตือนเราไม่ได้, เราสมควรทำความผิด ความชั่ว ทั้งที่รู้สึกอยู่ว่า นี่มันเป็นเรื่องที่ทำไม่ได้, ไม่ควรทำ, เป็นความผิดความชั่ว; นี่

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

เขาเรียกว่าไม่เชื่อฟัง. เด็กคนนี้ไม่เชื่อฟัง ตั้งแต่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ คนเฒ่าคนแก่พระเจ้าพระสงฆ์, พระพุทธ พระธรรม ศาสนา ธรรมะวิชาความรู้ ที่ตนได้เล่าเรียนมา มันไม่เชื่อฟังทั้งนั้น.

ลูกไม่เชื่อฟัง ทำให้บิดามารดาตกนรก.

ที่นี้มาพูดถึงบิดามารดากันบ้าง มีลูกไม่เชื่อฟังนั้น เป็นอย่างไร? คนเฒ่าคนแก่ที่นั่นอยู่คงจะรู้ได้ดีว่ามีลูกไม่เชื่อฟังนี่มันเป็นอย่างไรบ้าง? เด็ก ๆ คงจะไม่รู้ไม่เอาใจของตัว ไปใส่ใจของบิดามารดาได้; ยังเป็นเด็กอยู่ ไม่เคยมีลูกมีหลาน ก็ไม่รู้รู้สึกได้ว่า เมื่อลูกหลานไม่เชื่อฟัง แล้วพ่อแม่จะรู้สึกอย่างไร? แต่สักวันหนึ่งข้างหน้าโตขึ้นมา ไปมีลูกมีหลานที่ไม่เชื่อฟัง แล้วก็จะรู้สึกได้.

ฉะนั้นอยากจะบอกให้ว่า ลูกหลานไม่เชื่อฟังนั้นทำ บิดามารดาให้ร้อนใจ เหมือนกับตกนรกทั้งเป็น; จริงหรือไม่ ไปถามพ่อแม่ปู่ย่าตายายดู. เมื่อลูกหลานไม่เชื่อฟัง บิดามารดา รู้สึกเหมือนกับตกนรกทั้งเป็น : กลัวมันจะเสื่อมเสียอย่างนั้น อย่างนี้ ทุกอย่างทุกประการ ร้อนใจ นอนไม่หลับ กินไม่ได้; เพราะลูกหลานไม่เชื่อฟัง หนีเตลิดเปิดเปิงไปไหนก็ไม่รู้.

เดี๋ยวนี้ได้ยินมากเหลือเกินทางวิทยุบริการ คือ ประกาศตามหาเด็กคนนั้น เด็กคนนี้อยู่ที่ไหน ช่วยติดต่อที่ ให้รางวัล อย่างนี้ อย่างนั้น ทุกคืน ทุกหัวรุ่ง ที่มีวิทยุบริการ. นี้ก็แปล

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ว่า มันมีเด็กที่เลวร้ายอย่างนี้มากขึ้น กระทบกระทั่งกับบิดามารดาเพียง ๒-๓ คำ ก็หนีไปจากบ้าน; นี่บิดามารดา ร้อนใจ เหมือนกับตกนรกทั้งเป็น. แม้ไม่หนีไปจากบ้าน ยังอยู่ด้วยกัน มันก็ยังมีอาการเหมือนกับตกนรกทั้งเป็น.

ฉะนั้นเขามีขนบธรรมเนียม ที่ได้วางไว้แต่โบราณ โบราณโน้น ว่า คำว่า **บุตร** นี้ แปลว่า **ผู้ยกบิดามารดาขึ้นมาจากนรก**. ใครอยากจะเป็นบุตร แล้วก็จงรู้จักความหมายของคำว่า **บุตร**. คำว่า **บุตร** แปลว่า **บุตรผู้ที่จะยกบิดามารดาขึ้นมาจากนรก**. ไม่เป็นเพียงก่อนสกปรกก่อนหนึ่ง ที่คลอດออกมาจากห้องของบิดามารดา.

ควรจะเข้าใจไว้ด้วย ว่าบุตรเป็นผู้ที่ยกบิดามารดาขึ้นมาจากนรก. นรกนั้นก็ชื่อว่า **ปุตตะ** คือบุตรเสียด้วย. แต่ความหมายนั้นเขาประกอบว่า เพื่อจะให้พ้นจากนรก; นรกที่ชื่อว่า **ปุตตะ** นรกที่บุตรจะทำขึ้น, นรกที่บุตรจะสร้างขึ้น ต้องไม่มี. บุตรจะต้องช่วยให้บิดามารดาพ้นจากนรกขุมนี้ คือ **นรกที่ร้อนใจเหลือประมาณ** เมื่อบุตรประพฤติกระทำไม่ดี.

ฉะนั้นขอให้เราเป็นบุตรที่แท้จริง อย่าได้ทำอะไรที่จับบิดามารดาใส่ลงไปในนรกเลย. ให้บิดามารดา มีความรู้สึกชื่นชมยินดี ว่าได้มีบุตรคนนี้, บุตรคนนี้เกิดมาสำหรับทำบิดามารดาให้ชื่นอกชื่นใจตลอดเวลา; นี้เรียกว่าบุตรที่แท้จริง.

ฉะนั้น บุตรชนิดนี้จึงเชื่อฟังอย่างยิ่ง เพราะจะไม่ทำ

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ให้บิดามารดาร้อนใจ, รู้ความประสงค์ความต้องการของบิดามารดาแล้ว ทำทุกอย่างให้เป็นทีพอใจแล้วก็ไม่ทำอะไรให้เป็นทีเสียหาย จนบิดามารดาต้องร้อนใจ ก็เลยได้รับประโยชน์.

ถ้าเป็นบุตรที่ไม่เชื่อฟังก็ไม่สนใจที่จะยกบิดามารดาให้พ้นจากนรก คือความร้อนใจ. ฉะนั้นบุตรที่ไม่เชื่อฟังก็ไม่มีประโยชน์อะไรแก่บิดามารดา; แม้ว่าจะเป็นบุตรที่ร่ำรวยด้วยทรัพย์สมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง ฐานะดีเด่นในสังคม. แต่ถ้าเขาไม่เชื่อฟังขนบธรรมเนียมประเพณี, ไม่เชื่อฟังความประสงค์ของบิดามารดา, เขาก็ไม่เลี้ยงบิดามารดาเมื่อแก่เมื่อเฒ่า. นี่ก็เลยไม่มีประโยชน์อะไรแก่บิดามารดา.

ฉะนั้น บุตรที่เชื่อฟังเท่านั้นแหละ ที่จะเป็นที่พึ่งแก่บิดามารดาได้. พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงตรัสว่า บุตรที่เชื่อฟังเป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด. อย่าเอาอาการอันอื่นมาวัด เช่นว่า เดียวนี้รวยกว่าบิดามารดา, ฐานะสูงกว่าบิดามารดา หรือเสมอกัน หรือเร็วกว่า นั้นมันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก.

แต่ถ้าเป็นบุตรที่ดีแล้ว เขาจะเชื่อฟังขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี ที่บุตรจะพึงมี, แล้วก็ยกบิดามารดาขึ้นมาจากความร้อนใจ. อะไรเป็นความประสงค์ของบิดามารดา ก็สนองความประสงค์อันนั้น; บิดามารดาก็ชื่นอกชื่นใจ ก็เลยเรียกว่า บุตรที่เชื่อฟังเป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด.

ขอให้ทราบถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ได้สอนไว้

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

เกี่ยวกับเรื่องบุตรอย่างนี้ว่า บุตรมีอยู่ ๓ พวก; แต่พวกที่ประเสริฐที่สุดนั้น เป็นพวกที่เชื่อฟังบิดามารดา; ฉะนั้นขอให้ทุกคนได้เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด ตามความหมายในทางพุทธศาสนา. บิดามารดาก็จะมีบุญในการที่ได้มีบุตรอย่างนี้.

นี่เป็นเรื่องที่พูดไปตรง ๆ ตามข้อความที่กล่าวไว้ในพระบาลี ใครจะชอบหรือไม่ชอบก็สุดแท้; แต่หลักเกณฑ์ในพระพุทธศาสนามีอยู่อย่างนี้ จึงเอามาพูดให้ฟัง.

ข้อธรรมสำหรับปฏิบัติ ให้เกิดการเชื่อฟัง.

ที่นี้ก็อยากจะพูดถึงธรรมะสำหรับประพฤติปฏิบัติที่จะให้เกิดการเชื่อฟัง, เราจะต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง จนรู้จักว่า มนุษย์นี้เกิดมาทำไม? สรุปรโดยใจความอย่างกว้าง ๆ ก็ว่า เกิดมาเพื่อได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ คงจะมีคนถามว่า อะไร, อะไรที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ? หมายความว่าสภาพทางจิตใจที่สูงขึ้น ๆ จนถึงกับมีการบรรลุมรรค ผล นิพพาน ตามหลักของพุทธศาสนา. มีความรู้สว่างไสว จนถึงกับครอบงำกิเลสได้, ไม่มีกิเลสเลย. นี้ก็เรียกว่าเป็นการบรรลุพระนิพพาน; เมื่อไม่มีกิเลสแล้วก็มีพระนิพพาน.

กิเลสเป็นของร้อน พระนิพพานเป็นของเย็น; เอากิเลสออกไปให้หมด ก็มีความเย็น เรารู้สึกได้เองเมื่อเราไม่มี

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

กิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลงอยู่ในใจ เมื่อนั้นใจมันเย็น. พอกิเลส ความโกรธ เป็นต้น เกิดขึ้นในใจ เราก็ร้อน : ร้อนเพราะความโลภบ้าง, ร้อนเพราะความโกรธบ้าง, ร้อนเพราะความโง่บ้าง; มันร้อน; ถ้ากิเลสไม่มีโดยประการทั้งปวงแล้ว มันก็เย็น.

ที่นี่ มนุษย์มีสิ่งที่ดีที่สุด ตรงที่เย็น ไม่มีความทุกข์เลย; จะต้องช่วยกันก้าวหน้าไปในทางของความเย็นหรือของพระนิพพาน. เราประพฤติปฏิบัติตนให้เย็น อย่าให้ร้อน. ประพฤติผิดประพฤติชั่ว ประพฤติไปตามอำนาจของกิเลสของมันร้อน, แล้วมันก็เสียหายหมด; การศึกษาเล่าเรียน หน้าที่การงาน การปฏิบัติต่อบิตามารดา เป็นต้น มันก็เสียหายหมด.

รู้จักควบคุมความรู้สึกไม่ให้ปรุงกิเลส.

ฉะนั้น จงรู้จักควบคุมความรู้สึก ให้ไม่บันดาลกิเลสไม่ปรุงกิเลสขึ้นมา มันก็จะได้เย็น. เมื่อกิเลสไม่มีโอกาสเกิดเลย มันก็หมดได้ คือ เชื่อสำหรับกิเลสมันหมดได้ ถ้าเราไม่ให้มันมีโอกาสเกิดขึ้นมาเลย.

เหมือนกับว่า เมล็ดพืชที่เราฝังลึกลงไปในดินเกินไป มันงอกไม่ได้; ไม่เท่าไรมันก็น่าหมด ตายหมด, หรือว่าจะเอาไฟเผาเอาน้ำร้อนราด อะไรรนี้มันก็น่าหมดตายหมด มันงอกไม่ได้ มันไม่มีโอกาสที่จะงอก.

เราประพฤติธรรมะอย่างเดียวกัน ไม่ให้มีกิเลสเกิด

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ขึ้นมาได้ ไม่เท่าไรเชื้อของกิเลสมันก็เนาไปหมด, ไม่มีกิเลสเกิด. นี่เขาก็เรียกว่าบรรลุมรรคผล. เรา แม้จะยังทำไม่ได้ ถึงอย่างนั้น ก็ยังปรารถนาที่จะทำอย่างนั้น; ไม่อย่างนั้นแล้ว จะมาศึกษาพุทธศาสนา干什么? จะมาสวนโมกข์ให้เสียสตางค์ ค่ำรถ干什么 มันป่วยการ, เพราะ ที่นี่เป็นที่ที่จะศึกษา ชี้แจง ทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับเรื่องทำกิเลสให้สูญสิ้นไป.

ฝึกจนไม่มีความเคยชิน สำหรับกิเลสเกิด.

ตามหลักความจริงมีอยู่ว่า กิเลสเกิดขึ้นมาที่หนึ่ง มันเพิ่มความเคยชินไว้ทีหนึ่ง, เกิดมาที่หนึ่งมันเพิ่มความเคยชินไว้ทีหนึ่ง. ทีนี้มันเกิดหลายสิบครั้ง หลายร้อยครั้ง หลายพันครั้ง มันมีความเคยชินมาก มันก็เกิดง่าย, กิเลสมันก็เกิดง่าย.

ทีนี้ในทางที่ตรงกันข้าม ถ้ามีอะไรมายั่วเกิดกิเลส เราควบคุมไว้ได้ บังคับไว้ได้ ไม่ให้เกิดกิเลส : ถ้าอย่างนี้กิเลสมันก็สูญเสียความเคยชินลงไปทีหนึ่ง; เราทำให้กิเลสสูญเสียความเคยชินเรื่อยไป ๆ จนมันไม่มีจะเกิด.

นี่ จงประพฤติกฎปฏิบัติสำรวมระวังไว้ให้ดี อย่าให้เกิดกิเลสทุกคราวที่มีอะไรมายั่วให้เกิดกิเลส; แล้วเชื่อความเคยชินของกิเลสจะหมดไป, แล้วก็เกิดกิเลสไม่ได้.

ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น ความโกรธ ถ้าเราโกรธมี

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

อะไรมาทำให้โกรธ ก็โกรธ; บางทีก็แกล้งโกรธ มันก็มีความเคยชินสำหรับจะโกรธ. เขาเรียกว่า **เชื้อสำหรับความโกรธ** นี้เพิ่มขึ้น โกรธอีกก็เพิ่มขึ้น, โกรธอีกก็เพิ่มขึ้น จนมีความโกรธเป็นเจ้าเรือนแล้วมันก็ ยากที่จะควบคุมความโกรธได้.

ทีนี้ถ้าเรา **บังคับไว้** มีอะไรที่ควรจะโกรธมายั่วให้โกรธ และควรจะโกรธ บังคับไว้ได้ **ไม่โกรธ** : ความเคยชินสำหรับจะโกรธมันก็ลดลงไป เป็นลบหนึ่ง ๆ ๆ หลายสิบครั้ง หลายร้อยครั้งเข้า ก็**ไม่มีความเคยชินสำหรับจะโกรธ** คนนั้นก็โกรธไม่ได้. กิเลสอย่างอื่นก็เหมือนกัน.

ฉะนั้น พยายามที่จะควบคุม ไว้ให้ได้ อย่าให้ลุอำนาจแก่กิเลส, อย่าให้มันเกิดขึ้นมา; ไม่เท่าไรกิเลสทั้งหลายก็เบาบางไป จนสิ้นเชื้อ, สิ้นความเคยชินที่จะเกิด ก็กลายเป็นมนุษย์ที่ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ คือความไม่มีกิเลสจะเกิดขึ้นสำหรับจะให้เป็นที่ทุกข์ หรือมีความร้อน.

ตั้งใจปฏิบัติ

ให้คำปรึกษาของพระพุทธรเจ้า.

ฉะนั้นเราคิดเสียให้ดีกว่า ทุกคนเกิดมานี้ สำหรับจะได้ **สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้** คือความไม่มีทุกข์ ; ไม่ใช่ว่าเกิดมาเป็นนักเรียนไปเล่าเรียน เป็นนักศึกษาได้ปริญญายาวเป็นหาง แล้วมันจะหมดเรื่องกันเท่านั้น: นั้นมันไม่แน่. คนมีปริญญายาวเป็นหางยาว อาจจะมี ความทุกข์มากเท่ากับหาง

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ของเขาก็ได้; มันต้องเอาที่ไม่มีความทุกข์ ต้องมีจิตใจปรกติ
ไม่มีความทุกข์, มีจิตใจสูงอยู่เหนือกิเลสและความทุกข์จึงเรียก
ว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หรือเป็นยอดของความเป็นมนุษย์.

ถูกแล้ว, เราอุทิศสำหรับเรียนให้ได้รับความรู้ ให้ได้รับ
โอกาสที่จะสะดวกสบาย ในเรื่องการเป็นอยู่ในโลกนี้; มีเงิน
ใช้ มีฐานะดี มีความสะดวกสบายดี; ก็ต้องเรียนต่อไปสำหรับ
ที่จะไม่มีกิเลส เป็นบุคคลที่ไม่มีความทุกข์ด้วยอำนาจของ
กิเลส อีกทีหนึ่ง.

ถ้าจะพูดก็ต้องพูดว่า ได้ปริญญาของพระพุทธเจ้า ไม่
เหมือนกับปริญญาที่เรามี ๆ และให้กันอยู่ในโลกนี้; ได้ปริญญา
ของพระพุทธเจ้า ที่เขาเรียกกันว่า เป็นพระโสดาบัน เป็นพระ
สกิทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ เป็นต้น. ถ้าไปถึงปริญญา
นั้น ชั้นนั้นแล้ว นั้นแหละจึงจะเรียกว่า ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่
มนุษย์ควรจะได้รับ.

ที่นี้เราก็มาคิดดูว่า มนุษย์ทุกคนเป็นอย่างนี้ ฉะนั้น
เราช่วยกันทำให้เป็นอย่างนี้; ถ้าพ่อแม่ของเราไปไม่ถึง แก่
เฒ่าตายเสียก่อน เราที่เป็นลูกเป็นหลานก็พยายามไปให้ถึง,
ให้ก้าวหน้าต่อไปจากบิดามารดา คือให้เป็นมนุษย์ที่มีจิตใจ
สูง ต่อไปจากบิดามารดา นี้เรียกว่า เชื่อฟังธรรมะ เชื่อฟัง
ศาสนา เชื่อฟังพระพุทธเจ้า มันจึงได้ไกลออกไปในทางพระ
ธรรม; ถ้าได้รับปริญญา ก็ได้รับปริญญาของพระพุทธเจ้า.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

นี่พูดให้ฟังง่าย ๆ มันลึบยาก ก็ต้องพูดอย่างนี้. ให้เด็ก ๆ ถือเสียว่า เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาที่หลังพ่อแม่ แล้วก็ยอมรับว่า ถ้าพ่อแม่ทำอะไรไม่สำเร็จ เราก็จะทำต่อไปให้สำเร็จ : ถ้าพ่อแม่ยังไม่มีฐานะดีในสังคมเราก็จะทำให้มีฐานะดีในสังคม ให้ตระกูลของเรามีฐานะดีในสังคม. และเมื่อมีฐานะดีในทางสังคมแล้ว ก็จะทำให้มีฐานะสูงขึ้นไปในทางจิตทางวิญญาณ ในทางพระธรรม ในทางพระศาสนา ให้มีการบรรลุนิพพานอันสูงสุดสืบต่อไป จนกว่าจะถึงที่สุดในทางฝ่ายพระธรรม.

ศึกษาให้รู้จักจุดศูนย์กลางของมนุษย์.

นี้จะเรียกว่า เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด เป็นบุตรที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือคำสั่งสอนของพระธรรม หรือเชื่อฟังกฎของธรรมชาติ ที่มีอยู่ว่า ทุกสิ่งต้องวิวัฒนาการไปในทางที่ดีที่สุด ให้ถึงระดับสูงสุดให้จนได้, แล้วก็เชื่อฟังกฎของธรรมชาติ สำหรับจะก้าวไปถึงจุดสูงสุดของมนุษย์ ตามที่กฎของธรรมชาติจะอำนวยให้ได้ คือถึงนิพพานนั้นเหมือนกัน.

ถ้าถือศาสนาอื่น เขาก็พูดอย่างอื่น; เช่นถือศาสนาที่มีพระเจ้า เขาก็พูดว่า มนุษย์ จุดสูงสุดอยู่ที่ไปอยู่รวมกันกับพระเจ้า; พวกที่มีพระเจ้ายิ่งก็พูดอย่างนี้. เราไม่มีพระเจ้า แต่มีพระนิพพาน; เราก็มพูดอย่างนี้ : พูดว่า ไปรวมกันบรรลุนิพพาน นั้นเป็นจุดสูงสุดของมนุษย์.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ฉะนั้น อดุส่าห์เรียนให้ประสบความสำเร็จในเรื่อง
ธรรมดาสามัญอย่างชาวบ้าน ชาวโลก หรือ เรียน ปฏิบัติต่อ
ไปให้ก้าวหน้าทางจิตใจ เป็นเรื่องทางจิต ทางวิญญาณ ให้
บรรลุสถานะชั้นสูงสุดของมนุษย์; อย่างนี้เรียกว่าบรรลุมรรค
ผล ไปตามลำดับจนกว่าจะถึงพระนิพพาน; ถ้าบิดามารดา
ถึงไม่ได้ เราพยายามสืบต่อไปจนให้ถึงได้.

อย่าเห็นว่าเป็นเรื่องยากเกินไป สูงเกินไป เราอยาก
จะสนุกสนานเล่นหัวอยู่ที่นี้; เหมือนกับว่าเป็นวัวเป็นควาย
มันก็อยากจะนอนอยู่ในโคลนในตมกกลางทุ่งนา. ไม่อยากจะขึ้น
อยู่บนปราสาทราชฐาน, อย่างนี้มันก็ไม่ถูก. เพราะว่าเราไม่
ใช่ควายไม่ใช่วัว ที่จะสมัครนอนอยู่กลางเลนกลางตม; เรา
เป็นมนุษย์ สูงจากสัตว์เดรัจฉาน เพราะมีสติปัญญาพิเศษ จน
สูงไปถึงไหนก็ได้. ฉะนั้นจึงอบรมไปในทางสูงสุด ที่มนุษย์
จะสูงได้.

นี่เรียกว่า ไม่เสียที่ที่เกิดเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธ
ศาสนา, ทำให้ไม่เสียที่ที่เกิดมา เพราะเชื่อฟังคำสอนของพระ
ศาสนา ยอมรับกฎของธรรมชาติ ว่ามนุษย์ต้องมีวิวัฒนาการ
ไปให้ถึงจุดที่สูงสุดให้จงได้, นี้ก็เคยเรียนกันมาแล้ว.

เป็นอันว่า เชื่อฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุด ชนิดหนึ่งซึ่งเรียก
ว่า พระเจ้า ก็ได้ ซึ่งเรียกว่า กฎของธรรมชาติ ก็ได้ เรียกว่า
พระธรรมก็ได้ ที่มุ่งหมายต้องการ ให้ชีวิตทั้งหลายนี้ไปจน

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ถึงจุดสูงสุด ระดับสูงสุด ตามที่มนุษย์จะเป็นไปได้ เราเรียกว่า การบรรลุมรรค ผล นิพพาน.

ใครเชื่อฟังพระพุทธเจ้า ก็ทำได้แบบนี้ ก็จะสมกับที่พระองค์ตรัสว่า ผู้ที่เชื่อฟัง, บุตรที่เชื่อฟัง เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด.

ปฏิบัติตามหลัก

ฆราวาสธรรม ๔ ประการ.

เมื่อเรารู้ว่า อุดมคติของความเป็นมนุษย์อยู่ที่นี้แล้ว ก็พยายามกระทำ โดยใช้ธรรมะเครื่องช่วยให้ประสบความสำเร็จ ๔ อย่าง ๔ ประการ ที่เรียกว่า ฆราวาสธรรม หมายความว่าฆราวาสทำได้.

ธรรมะ ๔ อย่าง ๔ ประการ นั้นช่วยจำไว้ให้คล่อง ปากคล่องใจ คล่องเนื้อคล่องตัว คือประพฤติอยู่เป็นปกติ ธรรมะ ๔ ประการนั้น คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ.

ให้จำเดี๋ยวนี้เลย ไม่ต้องจด ว่า สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ. ในตำราเรียนก็มีในแนวโกวาท, หนังสือเรียนทั่วไปมันก็มี. แต่ว่า มีอยู่ในหนังสือไม่มีประโยชน์อะไร; มาอยู่ในใจ ดีกว่า มาอยู่ที่เนื้อที่ตัว ที่ปฏิบัติกาย วาจา ใจ ดีกว่า, ดีกว่า อยู่ในหนังสือ เรียกว่า สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ให้เป็นของขึ้นปาก คล่องปาก แล้วก็ คล่องใจ ให้จำได้ คล่องเนื้อคล่องตัว คือปฏิบัติอยู่ คล่องแคล่วเสมอ.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ข้อที่ ๑ **สัจจะ** ก็ว่ามีความจริงใจ.

ข้อที่ ๒ **ทมะ** คือการบังคับตัวเอง.

ข้อที่ ๓ **ขันติ** อุดกั้นอดทน.

ข้อที่ ๔ **จาคะ** บริจาคสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในตน.

ข้อที่ ๑. สัจจะ คือความจริง ต้องเป็นคนซื่อสัตย์ เป็นพื้นฐาน,ต้องเป็นคนจริง : จริงต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน, จริงต่อการทำงาน, จริงต่อเวลา, แล้วที่ดีที่สุดนั้น ก็คือ จริงต่อความเป็นมนุษย์.

คนโดยมากไม่จริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน ไม่ยอมรับรู้ว่าเป็นมนุษย์นั้นจะต้องเป็นกันอย่างไร, ถึงไหน, ก็ไม่รู้จักจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน. ถ้าจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตนได้ มันก็จริงต่อสิ่งทุกอย่างได้; ฉะนั้นขอให้จริงต่อความเป็นมนุษย์ คือให้เป็นมนุษย์กันให้จริง ๆ .

ถ้าใครมาตำราเราว่า **ไฮ้สัตว์** เราก็โกรธสุดขีดแต่ทำไมเรายังไม่เป็นมนุษย์ ยังเป็นสัตว์อยู่. ฉะนั้นเรามีความจริงที่จะเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์กันเสียก่อน ตั้งใจจะเป็นมนุษย์ที่แท้จริง ให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์กันเสียก่อน. ข้อนี้เรียกว่า **สัจจะ คือความจริงฝังแน่นอยู่ในจิตใจ.**

ข้อที่ ๒. ถัดไปเรียกว่า ทมะ คือ การบังคับตัวเอง. บังคับตัวเองคือบังคับจิต, บังคับจิตคือบังคับกิเลสที่จะเกิดขึ้น. นี้เรียกว่า การบังคับตัวเอง.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

มีสิ่งจะตั้งไว้อย่างไร ก็บังคับตัวเองให้เป็นไปอย่างนั้น; ถ้าไม่บังคับ มันก็รักษาสัจจะไว้ไม่ได้ มันก็เป็นไปเสียทางอื่น. นี่เราจะต้องมีการบังคับตัวเอง จึงจะรักษาสัจจะไว้ได้.

ทีนี้มี การบังคับตัวเอง ต่อสู้กับกิเลส นั้น ก็เจ็บปวดบ้าง เพราะมันอยากจะไปทำตามอำนาจของกิเลส; เช่น อยากไปดูหนัง ไปดูละคร อยากจะไปเล่นการพนัน ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน อะไรอย่างนี้ มันเป็นเรื่องของกิเลส; นี่เราบังคับ, พอบังคับมันก็เจ็บปวด ไม่ได้ไปดูหนัง, ไม่ได้ไปเที่ยวกลางคืน, ไม่ได้ไปทำอบายมุข มันก็เจ็บปวด ก็ต้องทน.

ข้อที่ ๓. ขันติ แปลว่า ความอดทน : ทนทุกอย่างแหละ; แต่ว่าทนที่ดีที่สุดนั้น คือทนต่อการบีบคั้นของกิเลส. ทนหนาว ทนร้อน ทนเจ็บไข้ ทนเขาด่า อย่างนี้ไม่ดีเท่ากับว่า ทนต่อการบีบบังคับของกิเลส, กิเลสจะใส่หัวให้ไปทำชั่ว เราก็ไม่ทำ เราทนต่อการบีบบังคับของกิเลส.

คนที่บังคับตัวไม่ได้ ก็นั่งชืดทรายเสีย ไม่นั่งฟัง เห็นไหม? เพราะ ไม่มีขันติ ไม่มีความอดทน ที่จะบังคับตนให้อยู่ในระเบียบ. นั่งตรงนี้ก็นั่งชืดทรายเสีย ก็ไม่ได้ฟัง เพราะว่าไม่มีขันติ คือความอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส นิดเดียวที่จะเล่นสนุกอยู่ตรงนี้อีก. ให้รู้ความอดทนมันเป็นอย่างนี้.

เดี๋ยวนี้มีแดดหน่อยก็ไม่ทน, ฝนหน่อยก็ไม่ทน, หนาวหน่อยก็ไม่ทน, ร้อนหน่อยก็ไม่ทน, เหลวไหลในการเรียน การ

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

งาน. เขาว่าเหนื่อย นินทาเหนื่อย ก็ไม่รู้จักทน ไปทะเลาะวิวาทกันจนเกิดเรื่องเสียหาย.

ที่นี้ที่มันต้องทนมาก ก็คือ การบีบบังคับของกิเลส : ว่าอย่าไปทำอบายมุขเลย ก็ทนได้ ก็ไม่ต้องไปทำ. มีความอดทน ก็ช่วยให้บังคับตนได้ รักษาจะไว้ได้.

ข้อที่ ๔. ข้อสุดท้ายเรียกว่า จาคะ แปลว่า บริจาค สิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในตน. อะไรเป็นของไม่ดีไม่ควรจะมีอยู่ในตน ในเนื้อในตัว ก็ขัดถูออกไป; นับตั้งแต่ว่า กิเลส ที่จะมีที่เนื้อหนังร่างกาย มันไม่ควรจะมีในคน ก็อาบน้ำชำระล้างขัดถูออกไป. ขี้ไคลที่มันมีอยู่ในเนื้อหนังร่างกายนั้น ถูขี้ไคลออกไปก็เรียกว่า บริจาคสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในตน.

ที่นี้ การประพฤติทางกาย ทางวาจา ทางอะไรต่อสังคม ที่ไม่ถูกไม่ควร ก็ขัดถูออกไป. ความรู้สึกคิดนึก นิสัยที่ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความดีงาม ก็ต้องละไปเสีย, ละนิสัยเลว ๆ ไปเสีย. ประกอบกิจกรรมทางศาสนา สวดมนต์ภาวนาอะไรอยู่เป็นประจำ ก็เรียกว่า บริจาคสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในตนให้ออกไปเสียจากตนเรื่อย ๆ นี้ก็เรียกว่า จาคะ.

มันไม่มีอะไรที่จะบีบบังคับมาก เพราะว่าเรา บริจาคเรื่องของกิเลส, เหตุของกิเลสอะไรอยู่เรื่อย ๆ ; กิเลสก็ไม่แก่กล้า มันก็ไม่บีบบังคับมาก เราก็ทนได้, เราบังคับตัวได้ เราก็รักษาจะไว้ได้.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

เกิดเป็นมนุษย์ พึงเป็นบุตรประเสริฐ.

ธรรมะ ๔ ประการนั้น ก็มี **สัจจะ-ความจริงใจ**, มี **ทมะ-การบังคับตัวเอง**, **ขันติ-ความอดกลั้นอดทน**, **จาคะ-บริจาคสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในตน**, ก็เรียกว่ามี **พรവാสธรรม** ที่สมบูรณ์ จะเป็น **เด็ก** ก็ดี **ผู้ใหญ่** ก็ดี **ผู้หญิง** ก็ดี **ผู้ชาย** ก็ดี **คนหนุ่มคนสาว** **คนแก่คนเฒ่า** ก็ดี เป็น **พรवास** ก็ดี เป็น **พระเจ้าพระสงฆ์** ก็ดี **ล้วนแต่อาศัยธรรมะทั้ง ๔** อย่างนี้เป็นเครื่องกำจัดซึ่งสิ่งไม่พึงปรารถนา; แล้วมาทำให้เกิดสิ่งที่พึงปรารถนาขึ้นมาอย่างครบถ้วน ก็เป็นอันว่า จะได้รับสิ่งที่ดีที่สุดเพิ่มขึ้น ๆ จนจะถึงสิ่งที่ดีที่สุด ที่สูงสุด ที่มนุษย์เราควรจะได้รับ.

ขอให้จดจำไว้ให้ดี ว่า **ธรรมะ ๔ ประการ** นี้ เป็น **เครื่องมือ** ต้องการจะได้อะไร ให้ใช้ **ธรรมะ ๔ ประการ** นี้. ต้องการละเว้นความชั่วอะไร ให้ใช้ **ธรรมะ ๔ ประการ** นี้.

นี่เป็นเรื่องที่พอแล้วสำหรับ **มนุษย์** จะได้เกิดมาเป็น **บุตรที่ประเสริฐที่สุด** คือเชื่อฟังพระศาสนา เชื่อฟังกฎเกณฑ์ของธรรม เรื่องความดีความชั่ว เรื่องบุญเรื่องบาป มันมีอยู่เป็นกฎเกณฑ์อันเด็ดขาดตายตัว ซึ่งเราต้องเชื่อฟัง ฉะนั้น **บุตรที่เชื่อฟังก็มีแต่ดีโดยส่วนเดียว** จึงเป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด.

บุตรที่ประเสริฐที่สุด

ขอให้จำไว้ให้ติดต่อกันไป ว่า บุตรมีอยู่ ๓ ชนิด คือ ดีกว่า เสมอกัน และ เลวกว่า บิดามารดา แต่ว่าบุตรที่เชื่อฟังนั้นประเสริฐที่สุด : เชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ คนแก่คนเฒ่า พระเจ้าพระสงฆ์ พระพุทธ พระธรรม พระศาสนา จนกระทั่งถึงเรื่องกฎของความดี ความชั่ว ซึ่งเป็นกฎสูงสุดของธรรมชาติ.

เราเชื่อฟังกฎอันนี้แล้วดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง ก็จะเป็นบุตรที่ดีคือประเสริฐที่สุด ไม่เสียที่ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์. การเกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นคนนี้ เพื่อจะทำดีสืบต่อ ๆ กันไป สืบต่อ ๆ ไป จากที่บิดามารดาได้ทำค้างคาไว้. ฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลาย เชื่อฟังพระธรรม ก็จะได้เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด โดยนัยที่ว่ามา.

ในที่สุดนี้ ขออวยพรให้นักเรียนทั้งหลาย จงมีความเชื่อ มีความกล้าหาญ มีความพากเพียร มีสติสัมปชัญญะ อย่างพอตัว ในการที่จะคุ้มครองตัว ให้เป็นบุตรที่ประเสริฐที่สุด ด้วยอำนาจของความเชื่อฟัง ตั้งตนอยู่ในความถูกต้อง แล้วมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เช่น การศึกษา เป็นต้น แล้วมีความสุข มีความสบายใจอยู่พร้อมกับความก้าวหน้าในหน้าที่การงานนั้น ๆ ทุกทีพาราตริกาลเทอญ.

ยุคชนที่ทุกคนปรารถนา

ยุคชนของเรา....

จะต้องเป็นผู้รัก-ซื่อสัตย์-กตัญญูทุกเวที ต่อบิดามารดา ถึงขนาดที่แม้ชีวิตก็อาจเสียสละให้ได้

จะต้องเคารพ เชื่อฟัง ครูบาอาจารย์ คนแก่คนเฒ่า พระเจ้าพระสงฆ์ ตลอดถึงชนบประเพณีที่ดั่งงาม

จะต้องรักผู้อื่น อย่างเป็นเพื่อนเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย

จะต้องกลัวบาป กล้าบุญ ขยะแขยงต่ออบายมุขใน ทุกๆ ความหมาย

จะต้องสามารถบังคับความรู้สึกฝ่ายต่ำ หรือกิเลส และ พितักษ์ความรู้สึกฝ่ายสูงไว้ ถึงขนาดที่ยกมือไหว้ตัวเองได้

จะต้องมองเห็นชัดถึงความจริงที่ว่า การทำกรงานใน หน้าที่ของตนทุกประการ ไม่มีบกพร่อง นั่นคือการปฏิบัติธรรม และเป็นบุญกุศลอันสูงสุดในทุกๆ ศาสนา

พุทธทาสภิกขุ

☆...พ่อแม่ หรือ บิดามารดา มี ๒ ความหมาย คือบิดามารดาในทางกาย ที่ให้กำเนิดมาในทางกาย แล้วก็บิดามารดาในทางจิตทางวิญญาณ ที่ให้เกิดความรู้แสงสว่างอันถูกต้องทางจิตวิญญาณขึ้นมา ซึ่งกลายเป็นการเกิดอีกครั้งหนึ่ง คือเกิดโดยธรรมะ เกิดโดยแสงสว่างของพระธรรม...

☆...บุตร คือผู้ที่จะยกบิดามารดาขึ้นมาจากรก ไม่เป็นเพียงก้อนสกปรกก้อนหนึ่งที่คลอດออกมาจากท้องของบิดามารดา ฉะนั้น ต้องทำให้บิดามารดารู้สึกชื่นชมยินดี ว่าได้มีบุตรคนนี้ บุตรคนนี้เกิดมาสำหรับทำบิดามารดาให้ชื่นอกชื่นใจตลอดเวลา นี้เรียกว่าบุตรที่แท้จริง...

☆...ถ้าในโลกนี้มีพ่อแม่สมบูรณ์แบบ และมีลูกสมบูรณ์แบบแล้วก็หมดปัญหา ไม่มีปัญหาเลวร้าย หรือวิกฤตการณ์ต่างๆ นานา อย่างที่กำลังเป็นอยู่ในบ้านเมือง ในประเทศชาติของเรา หรือในโลกทั้งปวง...